

Fig. 1. Kirken og kirkegården med kirkegårdsportal (s. 990) set fra sydvest. Foto Mogens Vedsø 2009. – *Kirche und Friedhof mit Friedhofsportal, Südwestansicht.*

NEES KIRKE

SKODBORG HERRED

Kirken (»Neæs«) omtales o. 1350 i Ribe Oldemoder, hvor den var ansat til 4 skilling sølv.¹ Som nævnt s. 931 bestod der allerede i middelalderen et anneksforhold til nabokirken, Møborg, hvis sognepræst 1547 fik tilladelse til at holde en kapellan her.² Et vand mellem kirken og den lokale hovedgård, Ulsund, betegnedes 1638 for »Kierche Sund«. Samtidig er det nævnt, at der blev holdt en båd til at overføre præsten med hver søn- og helligdag, når tjenesten skulle forrettes i Nees Kirke, en besværlighed, der dog også 'dryppede på degnen'.³ En tilknytning til Ulsund og medlemmer af slægten von Andersen, som var stedets ejere siden 1624, bevidnes allerede 1630 (jf. alterstager). Kirken tilhørte dog kronen indtil 1686, da den sammen med Møborg Kirke solgtes til admiral Christian Bielke til Torstedlund (Årestrup Sogn, Ålborg Amt).⁴ Via en række ejerskifter, der fulgte hurtigt på hinanden,⁵ erhvervedes den 1691 omsider af Ulsunds ejer, Morten Barthold (Bertelsen), g.m. Cathrine von Andersen (jf. alterkalk og gravminder). Ejerfæl-

lesskabet med Ulsund (og i perioder tillige med Bækmark i Flynder Sogn, jf. også s. 881) bestod helt frem til 1800-tallet. I tidsrummet 1704-61 tilhørte kirken den hovedrige Christen de Linde og to af hans efterkommere; heraf satte navnlig Christian de Linde (†1753) sit præg på kirkens inventar og gravminder. 1761 købtes gård og kirke af fæstebonden Peder Harpøth, der var barnefødt i sognet.⁶ Kaldsretten tilhørte dog kongen, 'siden ejerne er af privat stand'.⁷ 1830 solgtes kirken på auktion af efterkommerne efter Harpøths søn, Christen Harpøth (†1829) til et triumvirat, købmand Peder Winkel i Lemvig, proprietær Jens Stokholm til Kabel og proprietær Poul U. Lind (†1859), Ulsund. Sidstnævnte blev dog eneejer 1834.⁸ 1873 købtes kirken af sognets tiendeydere.⁹ 1932 overgik den til selveje.¹⁰

Sagn. Om den velhavende købmand Jens Harpøth i Ringkøbing, der blev stedt til hvile i familiegravstedet på kirkegården (s. 1017), forlød det, at han af frygt for at blive begravet levende havde ønsket et ventila-

tionsrør i låget på sin ligkiste. Samtidig berettes der, bl.a. på hans begravelsesdag, om spøgerier på den nærliggende Tim Mølle.¹¹

Kirken og landsbyen ligger på fladt, lavtliggende land på et næs, der afgrænses af vådområder; mod sydvest og vest Nisum Fjord, mod nord Indfjorden og i forlængelse heraf mod øst Tangsø, samt mod nordøst Søndersund (sml. s. 989). Landsbyen er placeret centralt på næsset, mens kirken ligger ca. 1 km nordøst herfor.

Kirkegården er anbragt på en lav højning i terrænet og har tilsyneladende gamle grænser mod nord, vest og syd, mens den 1883 blev udvidet med 2500 kvadratalen mod øst.⁹ Kirken er (jf. s. 994) placeret på kirkegårdens vestlige del. Uden for vestsiden er anlagt en parkeringsplads, der udvidedes 1980.

Hegn. Kirkegården hegnes mod vest af et højt græstørvsdiqe, hvori der er enkelte synlige sten; til de øvrige sider er lave stensætninger mod det

lavere liggende terræn og en beplantning med løvtræer og -hække.

†*Hegn.* Græstørv, der hyppigt betegnes »Saad(d)-er« (dvs. soder), og jord til at lægge på kirkegårdsdigerne er en omtrent årlig tilbagevende post, der i de bevarede regnskaber optræder første gang 1586. En overgang i årene mellem 1643 og 1648 forstærkedes digerne med »Skor(e)«, formentlig tagrør.¹²

Indgange. Hovedadgangen er en 1938-39 opført portal med køreport og fodgængerlåde midt i vestre dige ud for tårnet. Porten overdækkes af en højtrejst fladbue og lågen af en rundbue, begge har i stikket og vangerne en halvtstens fals, der udvendig afsluttes et stykke over jordsmon. Portalen er afdækket med vingetegl og har en kamtakket gavlopbygning over porten. Sidstnævnte prydes udvendigt af en korsdelt cirkelblændig, mens lågen flankeres af cirkelblændinger på både yder- og inderside. En køreport i

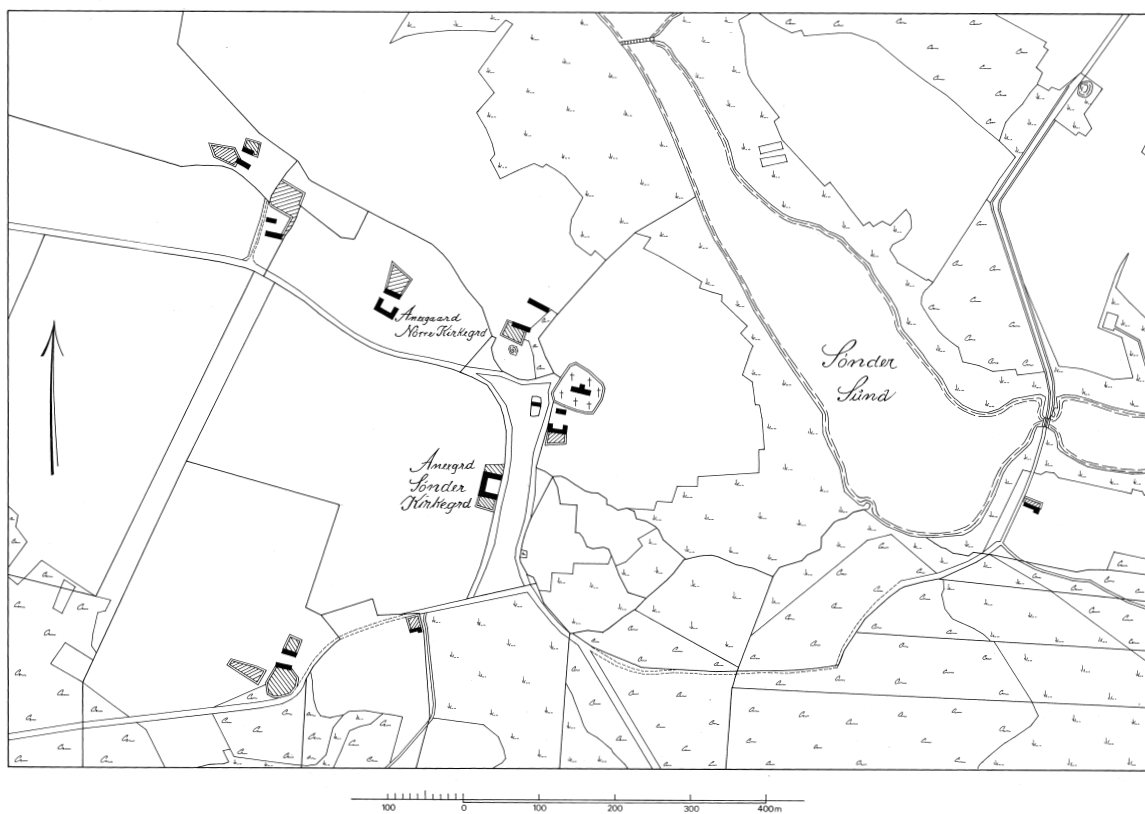

Fig. 2. Matrikelkort 1:10.000 af en del af Nees sogn. Målt af N. Juel 1818 og omtegnet af Bøgh 1866. Tegnet af Jørgen Wichmann. – *Katasterkarte über ein Teil der Gemeinde Nees.*

Fig. 3. Luftfoto af kirken set fra syd. Foto Sylvest Jensen 1948 i Kgl.Bibl. – *Luftaufnahme, Südansicht.*

kirkegårdens nordvesthjørne i tilknytning til ligkapellet har hvidmalede trætræmmelåger og stammer formentlig i sin nuværende form fra reguleringen af den foranliggende parkeringsplads 1980.

†*Indgange.* 1586 anskaffes træ til en ny stette mod nordøst.¹² Materialerne til en køreport og stette blev anskaffet 1609, og året efter rejstes den af en tømrer fra Fjaltring. Både port og stette synes fornyet 1629.¹² Af beskrivelsen af reparationsarbejder, der blev udført 1653, fremgår, at kirkegården havde port og stette, formentlig sammenbyggede, i vest, samt en stette i øst; begge var overdækkede med et tag. Stetterne forsynedes nævnte år med †*kirkeriste* af stål med rammer af træ.¹² I kirkesynet 1862 omtales en muret port med hvælving,⁹ der formentlig var anbragt ved kirkegårdens sydvesthjørne, hvor hovedadgangen

var at finde frem til kirkens ombygning 1938–39. Den nævnte port, »Ligporten«, erstattedes 1883 med to murede piller, mellem hvilke de gamle portfløje ophængtes.⁹

Bygninger på og uden for kirkegården. Kirkens *ligkapel* er anbragt i kirkegårdens nordvestre hjørne og er en hvidkalket teglbygning med rødt tegltag. Bygningen, der tidligere rummede redskabsrum m.m., istandsattes 1996.⁹ En *graverbygning* i hvidkalket tegl med rødt tegltag er 1997 opført uden for kirkegården i parkeringspladsens nordvestre hjørne. Bygningen, der indeholder redskabsrum, opholdsrum, toilet m.m., er opført af arkitekt Børge Nielsen, Skive, i tilknytning til en samtidig anlagt materialplads langs pladsens nordkant og uden for lågen i kirkegårdens nordvesthjørne.

Til brug i forbindelse med kirkens opvarmning opførtes 1903 et †*kulhus* ved kirkegårdsdiget.⁹

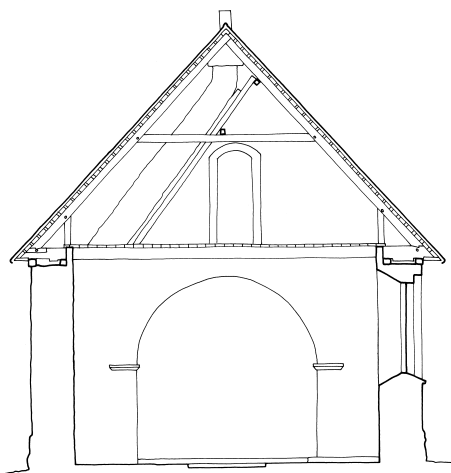

Fig. 4. Tværsnit set mod øst. 1:150. Målt af Peter Duun 1999, tegnet af Thomas Bertelsen 2009. – *Querschnitt gegen Osten*.

†*Klokkehuse og -stabler*. Et klokkehus, hvis opførelse nævnes 1592, betegnes som nyt, hvilket vel forudsætter, at det har afløst et ældre hus. Det er bemærkelsesværdigt, at allerede to år senere anskaffedes betydelige mængder tømmer til endnu et nyt klokkehus.¹² Atter 1613 måtte der arbejdes med klokkehuset, der blev 'ophugget' af tre tømmerere. Denne gang blev der tilsyneladende ikke anskaffet nyt tømmer, og det må derfor snarest være en reparation med genbrug af de gamle materialer.¹² 1661 blev klokken taget ned og klokkehuset herefter nedbrudt for året efter at blive genopført og tækket med brædder. Det fremgår, at klokken i den mellemliggende tid havde været opbevaret

inde i kirken.¹³ Af præstens indberetning 1766 til biskop J. Bloch ses, at kirken på dette tidspunkt havde et klokkehus eller en klokkestabel, men at klokken nogle år tidligere havde hængt i skibets vestgavl. Flytningen herfra skete angiveligt af akustiske årsager.⁷ 1809 var stablen rådden og klokken ubrugelig.¹⁴ 1814 var manglerne endnu ikke afhjulpet, men to år senere blev klokken atter ophængt i kirkens vestgavl,¹⁵ hvor den forblev til ombygningen 1938-39 (sml. s. 996).

BYGNING

Kirken har langt skib med smallere, ret afsluttet kor i øst og tårn i vest. Hovedparten af bygningen er opført 1938-39, dog undtaget det nuværende kor, der udgøres af en i 1600 opført forlængelse af den nedbrudte ↑kirkes kor.

Det nuværende *kor*, der udgøres af en østforlængelse af den ældre ↑kirkes kor (s. 995-96), er opført 1600 af rå kamp iblandet granitkvadre og tegl.¹² Kvadrene, i form af et skråkantet sokkelskifte og derover fire glatte skifter, er anvendt i bygningsafsnittets sydside. De hidrører sandsynligvis fra gennembrydningen af det oprindelige kors østgavl ligesom en *vinduesoverligger* af granit, der nu er anbragt i østgavlen nær nordøsthjørnet (fig. 6) og med oversiden nedad. Monolitten måler 100×54 cm, og den rundbuede, smigede vinduesåbning har en bredde af 62 cm i ydre vinduesflugt. Murværket i øvrigt er opført af rå kamp; dog er der anvendt tegl i et (†)vin-

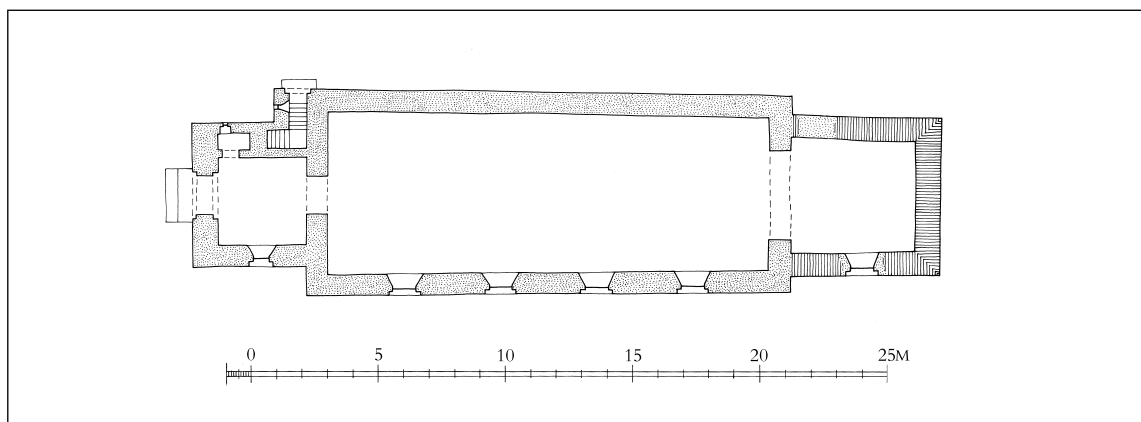

Fig. 5. Grundplan. 1:300. Målt af Peter Duun 1999, tegnet af Thomas Bertelsen 2009. – *Grundriss*.

Fig. 6. Kirken set fra sydøst. Foto Mogens Vedso 2009. – *Südostansicht der Kirche.*

due i nordsiden nær den nuværende triumfgavl. Vinduet, der sandsynligvis er oprindeligt, er overdækket med et flad- eller kurvehanksbuet stik og er nu tilmuret i såvel ydre som indre murflugt. Ligeledes tilmuret er en lille fladbuet (†)lysåbning nær spidsen af gavltrekanten. Åbningen, der er opmuret i tegl, er sandsynligvis en senere tilføjelse til gavlen og tilmuredes ved kirkens ombygning 1938-39 (fig. 9, 41). Ved ombygningen udstyredes korets sydside med et nyt, fladrundbuet, falset vindue af samme størrelse og udformning som de samtidige i skibet. Langmurene forhøjedes med fire skifter munkesten, og gavlen fik ved en tilsvarende forhøjelse en lidt stejlere rejsning.

Kirkens *skib* er helt nyopført 1938-39 og har en størrelse svarende til den samlede udstrækning af den ældre *†*kirkes kor og skib. Materialet er munkesten over en synlig syld af rå kamp. Sydsiden har fire jævnt fordelte, fladrundbuede, falsede vinduer, mens nordsiden er uden åbninger.

Tårnet, opført samtidig med skibet, er af munkesten over en skråkantet granitsokkel og 4-5 skifter glatte kvadre; granitmaterialet er genanvendt fra den nedrevne *†*kirke. Sydsiden har et rundbuet, smiget vindue, og på vestsiden er en bred, falsat fladbuet portal, der er eneste adgang til kirken. Over døren er anbragt et *relief* af rødlig granit forestillende den korsfæstede Kristus, 39×39 cm. Et par trin foran døren er udført af genanvendte granitkvadre.

Adgangen til de øvre stokværk sker ad et *trappehus* østligst på nordsiden med facade og tag i flugt med skibet. Den fladbuede, falsede dør har et enkelt, foranliggende trappetrin af en profileret granitmonolit (s. 996). Trappen, der udmunder i mellemstokværkets nordvestre hjørne, er en ligeløbstrappe med to løb og overdækkes af højtrejste, helstens fladbuestik. Trappeløbet og et under dette liggende rum i murtykkelsen oplyses af smalle lyssprækker i nordmuren og trappehuset; en tilsvarende lysåbning til mellemstokværket

ses på sydsiden. Opførelsesåret (1938) er angivet med smedejernscifre på tårnets vestside under det 1998 opsatte tårnur (s. 1013).¹⁶

Klokkestokværket har et enkelt falset, rundbuet glamhul til hver side. Tårnet krones af to nord-syd vendte blændingsgavle, der prydes af fem spidsbuede højblændinger over et savskifte i gavlfoden; den yderste blænding i hver side er tvillingdelt med stigende stik.

Korets *indre* overdækkes af et gråmalet træloft med synlige, relativt spinkle bjælker. Disse er genanvendte fra det ældre forlængede (†)kor (sml. fig. 37), men hævdede svarende til langmurenes forhøjelse. Den vestligste bjælke bærer på vestsiden en indskrift i fordybet kursiv: »Denne Laue Kirkes Over Deel bekostet Aar 1786 af Christen Harpyth til Uldsund«. Tidligere sad bjælken som den vestligste i det oprindelige kor i overgangen til skibet (s. 997, sml. fig. 10).

Skibets indre overdækkes som koret af et gråmalet bjælkeloft, der ligeledes, i hvert fald delvis, må være af genanvendt tømmer. Østsiden af femte bjælke fra øst bærer indskriften »Bygt 1831« indskåret med fraktur.¹⁷ Mod den ældre korforlængelse, nu koret, opførtes ved ombygningen en rundbuet korbue med spinkle kragbånd med affasede underkanter. I søndre korbuevange er indsat et *relief* af rødlig granit med et Kristusmonogram, 38×37 cm. Bag dette er indmuret et dokument vedrørende kirkens ombygning.

Tårnrummet, der tjener som våbenhus, forbindes med skibet af en bred døråbning og overdækkes af et traditionelt krydsribbehvælv. I nordre murtykkelse er et lille redskabsrum med adgang ad en smal døråbning nær tårnrummets nordvesthjørne. Mellemstokværket overdækkes af et støbt betondæk.

Kirkens *ombygning 1938-39*. Efter kirkens overgang til selveje 1932 (s. 989) fremsatte menighedsrådet ønske om opførelse af et tårn, hvilket bl.a. var foranlediget af et løfte fra en sognebeboer om støtte hertil. Den kongelige bygningsinspektør foreslog tårnet placeret ved skibets nordside, for ikke at skabe hindringer for en senere restaurering af kirken. Dette forslag vandt dog ikke gehør. Byggearbejdet tænkes i stedet udført i tilknytning til den tiltrængte restaurering af kirkebyg-

ningen. Den gamle *†*kirke, hvis udseende selv af sagkundskaben betegnedes som fælt,¹⁸ skulle bringes sine gamle former ved fjernelse af korforlængelsen, mens den herved tabte plads skulle erstattes ved en forlængelse af skibet mod vest. Herved ville det påtænkte tårn ved kirkens vestende imidlertid komme for tæt på kirkegårdens vestre afgrænsning. Den af menighedsrådet udpegede arkitekt Arno Lind-Madsen, Aalborg, foreslog derfor i stedet at bibeholde korforlængelsen som kor, mens det oprindelige kor skulle erstattes af en udvidelse af skibet mod øst. Herved kunne et tårn rejses ved kirkens vestende i passende afstand fra kirkegårdsdiget. Arbejdet igangsattes 1938, men ved gennembrydningen af skibets vestgavl viste bygningens tilstand sig at være så dårlig, at murværket i det gamle kor og skib måtte nedrives og genopføres på nye fundamenter. Byggearbejderne afsluttedes i løbet af efteråret, mens indretningen først fuldførtes i begyndelsen af det følgende år.

Gulvene er overalt i kirken lagt af flammede teglsten, sat på kant på fladen med fuge i et kvadratmønster; dog er der ferniserede trægulve i stolestaderne.

Opvarmning. Kirken opvarmes med luftvarme fra en 1938-39 anlagt fyrkælder under skibets nordøsthjørne, hvortil der er adgang ad en udvendig trappe langs skibets nordmur. Den nuværende oliefyrede kedel er opsat 1971.

Tagværker. Kirkens tagværker er opsat ved ombygningen i 1938-39 og er af fyr. De henholdsvis seks og 20 spærfag over kor og skib har foruden to spærstivere ét tappet hanebånd, mens tårnets fem spærfag har to. De enkelte spær, der her bæres af to kraftige sideåse, er desuden forsynet med tømmermærker, som er udeladt over de øvrige bygningsafsnit.

Tagbeklædning. Kor og skib er blytækt, mens der er tegl på tårnet. Sydsidens nuværende blytage er lagt 1975 af blytækker Hugo Stoffregen, Struer, mens nordsidens er fornyet 1999 af samme firma.¹⁹

Kirkebygningen, der stort set er uændret siden ombygningen, fremtræder overalt med hvidkalkede mure, dog undtaget sokkelkvadre og synlige syldesten. Bygningen omgives af en *pikstensbrolægning*.

Fig. 7. Kirken set fra sydvest. Foto (før 1905) i Nees Lokalkiv. – *Südwestansicht der Kirche.*

†KIRKE

Den gamle kirke bestod af kor og skib og var sandsynligvis opført o. 1200. Hertil var 1600 føjet den endnu bevarede korforlængelse i øst (s. 992), mens et våbenhus af bindingsværk foran skibets norddør var af ukendt alder.

Kirkens *byggematerialer* var dels granitkvadre, dels rå kamp. Koret og den østligste del af skibet rejste sig over en skråkantsokkel af granit, hvilket formentlig indikerer et byggestop lidt vest for triumfmuren. Fordelingen af den forarbejdede og den rå granit lader sig ikke længere rekonstruere, men kvadrene har sandsynligvis fortrinsvis været af finde i koret og den østligste del af skibet. En oplysning om, at der tillige skulle være anvendt kridtsten i kirken er det ikke muligt at verificere.²⁰

De oprindelige *døre* og *vinduer* kendes kun i begrænset omfang. Den frem til nedrivningen ibrugsværende norddør sad på sin oprindelige plads, men var sandsynligvis helt ombygget ved

opførelsen af våbenhuset. Syddørens placering kunne endnu erkendes udvendigt i 1891.²⁰

På korets nordside skimtedes et helt tilmuret vindue,²⁰ mens en vinduesoverligger, der nu er indmuret i korforlængelsens gavl (s. 992), kan hidrøre fra det oprindelige kors østgavl. 1945 modtog Nationalmuseet fra kirkemaler Johannes Th. Madsen (sml. s. 999) to *★vinduesrammer*,²¹ der uden tvivl hidrørte fra oprindelige vinduer i kirken (fig. 38a-b). Rammerne var sandsynligvis udtaget i forbindelse med kirkens ombygning 1938-39, men deres placering i den nedrevne *†kirke* er uvis. Begge, hvoraf godt halvdelen er bevaret, er udskåret i én planke med en slank, rundbuet lysning med af-fasede kanter. Den ene, der er bemærkelsesværdig ved at være af fyrretræ, har skråt afskårne hjørner foroven og et rå udstemmet hul over lysåbningen; den anden, af eg, har afrundet overkant. Ruderne har været fæstnet med søm, der især ses tydeligt på fyrretræsrammen.

Kirkens *indre*, der siden korbuens nedrivning (s. 996) udgjorde et sammenhængende rum,

overdækkedes af flade bjælkelofter. Fra den oprindelige korbue stammer formentlig en *kragsten* af granit, der nu fungerer som trappetrin foran tårnets trappehus (s. 993). Den profilerede sten måler 125×41 cm og har en kun svagt markeret kvartstaf langs den ene langside og begge ender. En smal rille 8 cm inden for langsiden kan markere vangens murflugt i korbuen. Stenen er anbragt med undersiden opad.

Eftermiddelalderlige tilføjelser og ændringer. Den bevarede *korforlængelse* opførtes 1600.¹² Ud over de ved korgavlens gennembrydning indvundne materialer anskaffedes teglsten, og der hentedes kalk i Daugbjerg, ligesom der indkøbtes stål til et muranker og vinduesstænger. Tagets spær rejstes af nyt tømmer og til 'tække og loft' anvendtes 'savgdeller', dvs. brædder. Sidstnævnte oplysning viser, at forlængelsen, ligesom den øvrige kirke, havde fladt træloft og tag tækket med bly.²²

Reparationer af murværket nævnes hyppigt; 1611 indkøbtes kalk til kalkning ude og inde samt til 'sømning' (dvs. efterfugning), og 1623 udførtes tilsvarende arbejder, hvor der tillige indsattes nogle nye sten i murene.¹² Murværksreparationerne gennemførtes med 10-15 års interval, f.eks. 1631 og 1648; sidstnævnte år måtte der udtages og genindsættes adskillige sten i kirkens sydmur.²³ 1662 forhandlede med Christen mu-

termester i Bøvling om at reparere og efterfuge kirkens nord- og sydside samt østgavlen. Desuden skulle gavlen mellem høj- og lavkirken, der var delvis nedfalden, udbedres. Det kan være på dette tidspunkt, at triumfmuren med korbue og gavl blev fjernet.¹³

Frem til ombygningen 1938-39 hang kirkeklokken i et råt brudt glamhul i kirkens vestre gavltrekant. Det nævnes 1766, at klokken da hang i et klokkehus, men at den nogle år tidligere havde hængt i kirkens vestgavl, hvor den genanbragtes 1816 (sml. s. 992).

En dør i skibets nordmur, der 1891 var tilmuret, men har kunnet spores øst for våbenhuset,²⁰ var formentlig identisk med en 1862 omtalt lille dør i nordsiden, der ledte ind til en trappe op til pulpituret.²⁴

Våbenhuset, der var anbragt på kirkens nordside, kan ikke kan ikke dateres nærmere. Den diminutive tilbygning, blot 4 alen 6 tommer i længden og 4 alen 8 tommer i bredden, var opført af spinkelt bindingsværk og udmuret med tegl.⁹ En præcisering 1843 af, at våbenhuset forsyndes med loft kunne antyde, at det indtil da havde haft åben tagstol.²⁵ I tiden før nedrivningen (sml. fig. 8) fremtrådte tilbygningen med to små lysåbninger flankerende døren i nordgavlen samt med overkalket bindingsværk.⁹

Fig. 8. Kirken set fra nordvest. Foto (o. 1925) i Nees Lokalkrav. – *Nordwestansicht der Kirche.*

Fig. 9. Kirken set fra sydøst. Foto (o. 1910). – Südostansicht der Kirche.

Gulve. Kirkens gulve omtales kun sjældent. 1814 var det ujævnt ved kirkens indgang.¹⁵ 1840 lagdes der mursten i gulvet under pulpituret, der formentlig var anbragt i kirkens vestende (jf. s. 1011).²⁵ O. 1900 havde kirken gulve af tegl i gangarealerne og fliser omkring alteret, mens der var trægulve i stolestaderne.⁹

Vinduer. 1609 betaltes for et vindue 'med stang og alt'; vinduet var sandsynligvis nyt, da også 'stangen', vel en vinduessprosse af jern, nævnes.¹² I synsprotokollens kirkebeskrivelse fra 1862 omtales fire vinduer i kirkens sydside samt et lille vindue ud for prædikestolen. Yderligere et vindue indsattes 1866 på linje med og af samme størrelse som de øvrige i tilknytning til pulpituret, der hævdes ved samme lejlighed.⁹

Løfter. De flade bjælkelofter i koret og skibet krævede udskiftninger med jævne mellemrum. 1633 fornyedes en del loftsbrædder,¹² og ligeledes 1656, hvor 'kirkehimlen' betegnes som rådnen og hullet.¹³ En tømrer udskiftede 1672 to loftsbjælker i kirken.¹³ Endnu en reparation fandt sted 1786 (jf. s. 994).

Kakkelovne. I forbindelse med et ønske om opvarmning af kirken præciseredes, at kakkelov-

nen skulle anbringes i kirkens sydvesthjørne med skorsten bag kirkens vestgavl (jf. fig. 7). 1905 flyttedes ovnen til overgangen mellem kor og skib (jf. fig. 9). En ny kakkelovn anskaffedes 1924.⁹

Tagbeklædning. Kirkens tagmateriale i middelalderen er ukendt, men allerede fra 1595 nævner regnskaberne *blytag*, der formentlig har været enerådende siden kirkens opførelse; således indkøbtes d.å. bly, ligesom aflønning af en blymester er anført.¹² Et større arbejde med blytaget omtales 1606, hvor der blev oplagt 78 nye blyplader. En tækkemand betaltes 1605 for at tække med tagrør eller langhalm, hvilket formentlig kun kan betragtes som en midlertidig reparation før blyarbejdet det følgende år.²⁶ Endnu en reparation med tagrør eller -halm og »Simer« (dvs. reb) udførtes 1615.¹² Kirkeværgen blev 1616 pålagt at indkøbe bly og andet til at 'færdiggøre' kirken med, da det regnedes ned; atter engang måtte tækkemanden hjælpe med en foreløbig reparation. Blytækningen udførtes 1618.¹² 1623 arbejdede både blytækkeren og tækkemanden, hvilket må betyde, at kirken på dette tidspunkt havde tagbeklædning af både bly og 'tag', sidstnævnte formentlig blot på en mindre tagflade.²⁷ En større reparation af blytaget gen-

Fig. 10. Interiør mod øst, vist før hovedrestaureringen 1938-39. Foto i Nees Lokalkiv. – Inneres gegen Osten, vor der Hauptrestaurierung 1938-39.

nemførtes 1633, hvor det præciseres, at det vedrørte vestre ende af kirkens sydside. Der anskaffedes nye brædder til underlag for taget, ligesom der blev lagt en ny tagrem under spærfodderne. Et tilsvarende arbejde med nordsidens vestende udførtes 1638.¹² I årene 1672-74 måtte blytækkeren 'omklappe'²⁸ og omlægge dele af taget på korets sydside, på nordsiden samt på vestenden af sydsiden; sidstnævnte betegnes som nedskreden.¹³ Efter nedrivningen af triumfmuren og -gavlen, der formentlig fandt sted 1662 (jf. ovf.), formidledes overgangen mellem korets og skibets tag på noget uharmonisk vis af to skråstillede tagflader, der forbandt det lavere kor med det højere skib (fig. 9 og 41, sml. Flynder Kirke s. 893 fig. 15). I indberetningen 1766 til biskop Bloch nævnes, at kirken overalt havde blytag undtagen våbenhuset, der var tækket med tegl.⁷

INVENTAR

Kirkens eneste middelalderlige inventarstykke er den romanske døbefont, der med sin figurfrise adskiller sig fra egnens vanlige bægerbladstype. Fra 1600-tallets første halvdel stammer altertavlen, formentlig et værk af Lemvigmesteren, Kristen Spend, mens alterstagerne, der er dateret 1630, blev skænket af Dorothea von Andersen, klosterjomfru i Skt. Hans Kloster i Slesvig og søster til Ulsunds ejer, Claus von Andersen. Også i de følgende godt 100 år blev kirkens inventar forøget og udsmykket af de skiftende ejere på Ulsund. Således omfatter alterkalken antagelig ældre dele, nemlig bæger og skaftled fra en kalk, skænket 1684 af Morten Barthold, mens foden, signeret af Johannes Isachsen Lindschou, omsmeltedes 1763. Navnlig Christian de Linde, yngste søn af den hovedrige vestjyske matador, Christen de Linde, betænkte gavmildt sin sognekirke, hvor han også valgte sin begravelse. 1713 lod han altertavlen staffere og to år efter, 1715, bekostede han en helt ny prædikestol. Endelig skænkede han 1730 en lysekrone.

Fig. 11. Interiør mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Innernes gegen Osten*.

Minder fra 1800-tallets anden halvdel er dåbsfadet (o. 1853), altermaleriet af P. Hansted (1857) og dåbskanden (1862). Da kirken 1873 erhvervedes af sognets tiendeydere, markeredes det med anskaffelsen af en klokke s.å. og tillige med opsætningen af en alterskranke og et crucifiks, begge fra 1876. I nyere tid har særligt kirkens gennemgribende hovedrestauration 1938-39 efterladt sig flere spor. Fra disse år stammer adskillige nyanskaffelser, vigtigst syvstige, stolestader, lysekrone, en række lampetter og kirkeskibet. Orglet hidrører fra 1970, men er placeret på et ældre pulpitur i vest fra o. 1928. Blandt nyanskaffelser inden for de sidste årtier skal foruden et antal messehagler især fremhæves oblatæske og alterkande, skænket 1986.

Farvesætning og istandsættelser. Kirkens farver er i hovedsagen præget af hovedrestaurationen 1938-39, da Johannes Th. Madsen til dels retablerede den ældre staffering på de liturgiske hovedstykker, altertavlen og prædikestolen, og harmoniserede den øvrige farvesætning herefter. Det ældre kirkerum har ligesom selve bygningen været præget af beskedenhed. Dog har kirken haft et pulpitur (tidligst omtalt 1682), måske i nord (jf. s. 1011) eller i vest svarende til det nuværende orgelpulpitur. Herskabsstole til Ulsunds ejere er dog først omtalt 1830 ligesom skrifte- og degnestole. De sidstnævnte blev fjernet 1876 i forbindelse med en ommøblering af koret. Ved denne

lejlighed blev alterbordet samtidig flyttet frem i rummet, og en ny alterskranke af halvcirkulær form opstilledes. Herefter fik præsten plads i en armstol bag alteret, mens kirkesangeren fik sæde i det øverste stolestade. Ved samme lejlighed blev altertavlen, alterskranken og prædikestolen egemalet og forsynet med en let forgyldning.⁹ Rummet bag altertavlen afskærmedes i tidsrummet 1879-86 med grønne forhæng (jf. s. 1011). 1880 foresloges prædikestolen flyttet længere op til koret af hensyn til siddepladserne i de øverste stole. Ændringen gennemførtes dog først o. 1900.⁹ Den seneste radikale ombygning af kirken 1938-39, der omfattede opførelsen af en triumfbue (s. 994) og nedrivning af murene vest for koret, har naturligvis også præget interiørets møblering.

Alterbord, nyere, af fyr, opbygget af panelværk med glat bordplade, 166×95 cm, 105 cm højt; afstanden fra østvæggen er 74 cm.

Alterbordspanelerne, der omfatter tre rhombeformede fyldinger på forsiden og én på hver af kortsiderne, hidrører fra hovedrestaurationen 1938-39. Disse erstattede ældre fyldingsdekorerede paneler fra 1600-1700-tallet,²⁹ hvoraf bagsidens tredelte panelværk endnu er bevaret; den mid-

terste del er udformet som skabslåge med indstukne hængsler af jern og vider af træ. Forsidens paneler er stafferet med olivengrønt rammeværk, røde lister samt detaljer i brunt og sort, bl.a. en række Jesumonogrammer, indrammes af spinkelt rankemønster; bagsiden står i olivengrønt. 1876 blev alterbordet flyttet frem.³⁰ *Alterdug*, af lærred, med kniplet bort med kors i spidsbuede arkader ('Himmelport'), udført 1985 af Marie Krarup. En anden korsprydet bort ('Troen') er kniplet 1986 af Anna Jensen. †*Alterdug m.v.* 1939, skænket af Laura Krarup; alterbort, skænket af Rebekka Nicolajsen.

†*Alterklæder*. 1653 fandtes kun et gammelt drejlsklæde på alterbordet,¹³ mens en dug (måske den samme) er nævnt 1684.³¹ 1845²⁵ og atter 1857 anbefaledes alterklædet fornyet, som understreget sidstnævnte år helst med en beklædning af rødt silkefløj,³² anskaffelsen effektueredes dog tilsyneladende først 1865.⁹ Et fløjsalterklæde med kors af guldgalonier, muligvis det ovennævnte, ses endnu 1939 (fig. 16).

Altertavle (fig. 12-16, 40), 1600-tallets 1. fjerdedel, antagelig udført af Kristen Spend fra Lemvig, med sekundært stafferet årstal »1713« samt våben og initialer for Christian de Linde; på side- og topfelter samtidige figurmalerier. Et yngre *maleri i storfeltet var ligesom tilsvarende †fløjmale-rier udført af Peder Hansted 1857.

Den arkitektonisk opbyggede tavle har stor- og topstykke med sidevinger og topgavl, formet som rulleværkskartoucher. Felterne i det tredelte storstykke flankeres af doriske frisøjler med prydbælte af beslagværksornamentik, hvori hvirvelroset. Kapitæler med æggestav over slyngbånd. Stor- og sidefelter indrammes af tandsnitliste, hvis enkeltdele (sekundære) i det førstnævnte er skråtstillede. Under søjlerne er postamentfremspring med løvehoveder, mens de tilsvarende led i frisen har kerubhoveder med kugleformede krøller. Topstykkets søjler har prydbælte med bosser. Kerubhoveder med krave af korslagte vinger smyk-

Fig. 12. Altertavle, 1600-tallets 1. fjerdedel, tilskrevet Kristen Spend (s. 1001). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Altar, erstes Viertel des 17. Jahrhunderts, Kristen Spend zugeschrieben.*

Fig. 13. Sidevinge med kerubhoved. Detalje af altertavle, 1600-tallets 1. fjerdedel, tilskrevet Kristen Spend (s. 1001). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Seitenflügel mit Cherubkopf. Detail von Altar, erste Hälfte des 17. Jahrhunderts, Kristen Spend zugeschrieben.*

ker storstykkets sidevinger (fig. 13), der foroven har profilvendte ørnehoveder, mens duellignende fugle balancerer på de oprullede volutter; op-hængte ringe, diamantbosser og femdelte roset-ter indgår ligeledes i det dekorative repertoire og gentages til dels på topstykkets vinger, der i begge sider omfatter hestekoformede felter, samt på topgavlen. Vaseformede spir (sekundære) kroner stor- og topstykke, mens topgavlen med cirkelfelt i midten, foroven afsluttes af et topspir med lilje-formet spids.

Stor- og sidefelter har *malerier*, olie på træ, der formentlig stammer fra 1713. Storstykket viser Nadveren i en fri udgave af Cornelis Corts stik,

Fig. 14. Nadvermaleri. Detalje af altertavlens staffering, udført 1713 (s. 1001). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Abendmahlgemälde. Detail in der Ausstattung des Altars, ausgeführt 1713.*

1578, efter Livio Agresti.³³ Nadverbordet er placeret på et tofarvet flisegulv foran en neutral sort bagvæg, der indrammes af et ophængt rødt draperi med frynser. Kristus og apostlene er iklædt brogede dragter i rødt, grønt, blå og hvidt. Nordre sidefelt viser Moses med Lovens Tavler på baggrund af en skyhimmel, mens det tilsvarende

Fig. 15. Våbenskjold, initialer og årstal. Detalje af altertavlens nordre postamentfelt med staffering 1713, bestøt af Christian de Linde (s. 1002). – *Wappenschild, Initialen und Jahreszahl. Detail von Postament des Altars mit Ausstattung 1713, gestiftet von Christian de Linde.*

felt i syd gengiver Kristus som Salvator Mundi, ligeledes på lys baggrund, med højre hånd hævet til velsignelse og venstre hånd holdende jordkuglen (et rigsæble). Topstykket gengiver Kristi Opstandelse. Kristus, der er vist i skyomkranset stråleglans, har rødt lændeklæde, som flager ud til siden; han holder korsfanen i højre hånd og hæver venstre arm i velsignelse. De tilhørende topvinger har småfelter med fremstillinger af Syndefaldet (syd) og Getsemane (nord).

Storstykkets tidligere **maleri* (fig. 10, 16, 40), der viser den stående Kristus, er som nævnt udført af Peder Hansted 1857.³⁴ 74×58 cm, olie på lærred og monteret på træ i en nyere ramme. Kristus, der strækker højre hånd ud til velsignelse, mens han fatter om kalken med venstre, har rød kjortel og blå kappe; gyldenbrunt hår og skæg. Bag ham ses et sydlandsk landskab med spredt bebyggelse og fjerne sneklædte bjerge. På orgelpulpituret. Tilsvarende og formentlig samtidige *†malerier* (fig. 16) i side- og topfelterne viste hhv. Lovens Tavler (nord) og en stage med et brændende lys (syd) samt øverst kalken med anker og kors; i topgavlens medaljon var en gylden stjerne på blå bund.

Stafferingen fremtræder i den udformning, tavlen fik efter Johannes Th. Madsens restaurering 1939, men bygger på ældre farvespor, hidrørende fra en bemaling 1713. Marmorering i hhv. gråhvidt og rødligt er anvendt på søjleskafter og profilled, endvidere ses rødt og grønt, til dels med lasering, hvidt, sort, guld og sølv samt karnationsfarver på kerubhovederne. I nordfløjens postamentfelt ses initialerne: »CL« og årstallet »1713«, adskilt af våbenskjold for giveren, Christian de Linde (fig. 15). Et tilsvarende kvindevåben er dog ikke påvist på det tilsvarende felt i syd.³⁵ Top- og postamentfelterne har skriftsteder, til dels rekonstruerede, alt malet i gylden kursiv, dog med enkelte ord i fraktur, alt på sort grund: »Lowen er gifven ved Mosen: Joh.1. v. 17 (Joh. 1,17).« (nord), »Jeg er opstandelsen og Lifvet. Huo som troer paa Mig(,) hand skal lefve Alligevel at Hand Døer. Joh. 11 (Joh. 11,25).« (storstykke, frise) og »Hvert Menniske skal prøfve sig Self, og æde saa af dette Brød og Dricke af denne Kalck. Thi Huo som æder og dricker uværdeligen, hand æder og dricker sig Self Dommen, i Det at hand ikke gjør

Fig. 16. Altertavlen, vist med den daværende staffing før hovedrestaureringen (s. 1001). Foto Johannes Th. Madsen 1939. – *Altar, mit damaliger Ausstattung vor der Hauptrestaurierung.*

forskiel paa Herrens Legeme. 1. Cor (1 Kor. 28-29)« (storstykke, postament), »Naade og Sandhed er blefven ved Jesum Christum. Joh. 1 (Joh. 1,17)« og »Herre Jesu Christe, dit Hellige Legem og Blod størcke og bevare mig i en ret sand tro til det evige lif.« (syd). Topmedaljonen viser »Jahve« i strålesol.

Altertavlens tilblivelse er ikke nærmere omtalt i de skriftlige kilder, med mindre et større indkøb 1600 af savdeller, både til bygning og inventar (skamler, paneler og alter), hentyder hertil og ikke f.eks. til alterbord eller -fod.¹² Tavlens åbenbare lighed, hvad angår søjlerne, løvehovedkon-

sollerne og de fantasifulde sidevinger, med altertavlen i Nørre Nissum (o. 1610, s. 652), tilskrevet Kristen Spend, og navnlig med den tilsvarende i Ramme (1620, Vandfuld Hrd.), bestyrker ikke blot mestervurderingen, men også en datering i første fjerdedel af 1600-tallet; måske er altertavlen endda samtidig med Rammetavlen, som bekostedes af Anna Vind, enke efter Erik Skram og indtil 1624 desuden ejer af Ulsund. Også altertavlen i Flynder Kirke kan antagelig tilskrives Kristen Spend (s. 899).

1845 blev tavlen bemalet.²⁵ 1856 anbefaledes storfeltet forsynet med 'et passende maleri af en

Fig. 17. Altersølv, omfattende alterkalk med dele antagelig fra 1684, samt fra 1763, disk, vel ligeledes fra 1684, ske fra 1907 og oblatæske fra 1986 (s. 1004-05). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Silberne Altargeräte, bestehend aus Altarkelch, dessen Bestandteile vermutlich von 1684 und 1763 datieren, Patenen, wohl ebenfalls von 1684, Löffel von 1907 und Oblatendose von 1986.*

duelig maler', hvilket skete året efter ved opsætningen af Peder Hansteds maleri.³⁶ 1876 stafferedes 'alteropsatsen' i egemaling med en let forgyldning.⁹ I forbindelse med Johannes Th. Madsens gennemgribende snedker- og malermæssige istandsættelse 1939 fjernedes to fritstående tøjler, der understøttede tavlens sidevinger (jf. fig. 16). Samtidig påvistes tavlens i alt fire farvelag, idet stafferingen fra 1713 særligt fremhævedes. Under denne fandtes flere spor af den oprindelige staffering, der i mange henseender har svaret til den efterfølgende, idet sidefelterne dog havde indskrifter i stedet for figurfremstillinger. Derimod var ingen spor af hoved- og topfelternes oprindelige udsmykning. Yngre farvelag omfattede en grå- og hvidstaffering med guld, efterfulgt af den 1876 påførte egetræsmaling.

Altersølv. Alterkalk (fig. 17), sammensat af dele fra forskellig tid, heraf er bæger og knop vistnok fra 1600-tallets slutning (jf. ndf.), mens foden er dateret 1763 og signeret af Holstebromeste-

ren, Johannes Isachsen Lindschou. 20,5 cm høj, med sekstunget, profileret fod; herpå skaft med flad knop med rudebøsser, hvori reliefskors, mellem seksidede led; bæger med skrå sider, indsat i prydkrans, dannet af bladlignende kartoucher med indprykket mønsterlinje. Under kalkens bund og på den vandrette standflade er mesterens signatur og årstal indgraveret i kursiv, hhv.: »Isak Lindshow 1763« og »Johannes Isachsen Lindschou«. Under bunden ses desuden mesterstempel (fig. 39, *Bøje* nr. 6698) og ejerbetegnelse: »Nees Kirke«. Disk (fig. 17), 1600-tallet, 18,1 cm i tværmål; uden stempler, men med ejermærke som kalk.⁹

Alterkalkens ældste dele og muligvis også disken kan hidrøre fra en donation 1684 fra 'den velbyrdige hr. oberst på Ulsund', dvs. Morten Barthold, som d.å. skænkede en forgyldt kalk. Disken er dog ikke nævnt.³¹ 1988 blev kalken istandsat og nyforgylt.⁹

†*Altersølv.* En kalk og disk af sølv med forgyldning er omtalt 1653.¹³ Den førstnævnte er anta-

gelig identisk med 'en gammel sølvkalk, som er i to stykker', omtalt i inventariet 1684; kalk og disk blev s.å. solgt; den samlede vægt udgjorde 27,5 lod sølv.³¹

†*Kalkklæde*. 1661 blev de gamle ærmer i messeskjorten omsyet til et klæde til at svøbe kalk og disk i.¹³

Oblatøske (fig. 17), 1986, skænket af Martha Elisabeth Jensen, Kirkehuset, sammen med en alterkande (s.d.). 10,4 cm i tværmål, 4,5 cm høj. Den enkle æske har svagt konkavt låg, hvorpå reliefkors. Under bund er mestermærke for firmaet Cohr, Fredericia, samt lødighedsstempel for sterlingsølv.³⁷ Desuden er indgraveret i skriveskrift: »Skænket Nees Kirke af Martha Elisabeth Jensen« samt ejermærke som kalk og disk. †*Oblatøske*. 1862 foresloges anskaffelsen af en æske til kirkebrød af sortlakeret blik, indvendigt dog hvidlakeret, hvilket effektueredes s.å.⁹

Alterkande (fig. 18), 1986, skænket af samme giver som oblatøsken (s.d.). Den 24,7 cm høje kande har reliefkors på den keglestubformede underdel, under bunden er stempler som oblatøsken samt indgraveret ejermærke og årstallet: »1986«. †*Alterkande*. 1844 foresloges anskaffelsen

Fig. 19. Alterstager, skænket 1630 af Dorothea von Andersen (s. 1005). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Altarleuchter, 1630 gestiftet von Dorothea von Andersen.*

Fig. 18. Alterkande (th.) og dåbskande (tv.), hhv. fra 1986 (s. 1005) og 1862 (s. 1007). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Abendmahlskanne (rechts) und Taufkanne (links), jeweils von 1986 und von 1862.*

af en kande.²⁵ Kandens materiale og præcise anskaffelsestidspunkt fremgår dog ikke nærmere.³⁸ En ældre dåbskande af tin (jf. s. 1007) synes dog tidligere at have fungeret som alterkande.

Sygesæt, jf. Møborg Kirke (s. 959).

Ske (fig. 17), 1907, 11,5 cm lang. På bagsiden tre stempler, hhv. mestermærke »F. L.« i rektangulær ramme, antagelig for F. Lindgren (virksom 1893-1910, jf. også s. 959), Københavnsmærke for 1907 samt gardeinmærke for Christian F. Heise. Sken blev 1909 ombyttet med en ældre *†ske*, hvis laf var uden huller.⁹

Nadverskål af porcelæn, anskaffet 1907.⁹

Alterstager. 1) (Fig. 19), skænket 1630 af Dorothea von Andersen (jf. også kisteplade nr. 3). 30 cm høje. Stagerne, der er af senmiddelalderlig form (jf. Tørring Kirke s. 498), har begge cylinderskafte med tre skarprykkede skafringe og profileret fodled samt lysskål. På fodens vandrette overside er indgraveret versalindskrift med korsformede skilletegn eller prikker: »Iomfrv Dore-

the von Andersen Kloster Iomfrv i S. Hans Kloster Sleswig 1630«. Årstallets cifre er adskilt af et våbenskjold for von Andersen.³⁹ Herover læses »CA«, muligvis som en hentydning til giverens bror, Claus von Andersen, daværende ejer af Ulsund. Stagerne er tidligst omtalt i inventariene 1653.¹³ 2) Et par messingstager, anskaffet 1963, findes i ligkapellet.⁹

Syvstage (jf. fig. 11), skænket 1939 af Anna Kjær, Nees.⁴⁰ Af messing, 37 cm høj. Stagen, der har ottekantet fod i tre afsæt, følger en velkendt form (jf. bl.a. eksempel i Lomborg Kirke, s. 746).

Alterbordskrucifikser, af træ og kobber, hhv. med krucifiksfigur og med enkelt kors. Det førstnævnte anskaffedes 1963.⁹ I ligkapel.

†*Alterbøger*. Inventariet fra 1653 omtaler alene en gammel salmebog.¹³

Messehagler. Kirkens beholdning omfatter i alt seks hagler i de forskellige liturgiske farver, heraf en ældre (nr. 1) og de øvrige nyere, de to seneste anskaffet 1990 og leveret af Vævegården i Tylstrup (nr. 5 og 6).⁴¹ 1) 1887(?), skjoldformet, af rødt fløj med kanter og kors af guldguloner; muligvis identisk med det eksemplar, der anskaffedes 1887.⁹ 2) Af rødt, mønstervævet brokade med korsmønster.

Fig. 20. Detalje af alterstage, skænket 1630 af Dorothea von Andersen (s. 1005). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Detail von Altarleuchter, 1630 gestiftet von Dorothea von Andersen.*

Applikeret rygkors af brede guldguloner, kantet med grønt, med Jesumonogram af smallere guldborter; på forsiden tilsvarende guldborter. 3) Af grønt, mønstervævet damask med korsmønster. Applikeret rygkors i hvidt, gyldent og rødt med cirkelmedaljon, hvori Jesumonogram; forsiden har smallere borter, ligeledes i hvidt, gyldent og rødt. 4) Af grønt uld i to nuancer. Rygdekoration af gyldne aks, indrammet af borter i rødbrunt og guld; på forsiden firpasdekoration i cirkelmedaljon i tilsvarende farver. 5) 1990, af hvidt uld med besætning af brede og smalle guldguloner. Rygdekoration i form af kors i glorie og strålekrans; på forsiden er ligeledes kors, indrammet af smalle borter. 6) 1990, af violet uld med besætning af brede og smalle guldguloner. Rygdekoration af kors i glorie med tornekrans; forsiden har kors i glorieindramning.

†*Messehagler*. 1588 anskaffedes 6 alen blå fløj og silkeatask samt sølv- og guldkniplinger, efter alt at dømme til kirkens messehagel, der knap 70 år senere, 1653, karakteriseres som værende 'af gammel blå, blomstret fløj'.⁴² Endnu nævnt 1684.³¹ 1840, 1872 og 1887 er omtalt fornyelser af hagelen, dog næppe denne.⁴³

†*Messeskjorte*. 1661 fik skjorten nye ærmer, mens de gamle omsyedes til et klæde 'at svøbe kalk og disk i' (jf. †kalkklæde).¹³ 1684 omtales en skjorte, skænket af Peder Skytte i 'Haarpot' (Harpøth).⁴⁴

Alterskranke (jf. fig. 12), 1876, af halvcirkulær form med drejede balustre og muret knæfald, polstret med lyst læderbetræk. Skranken står i dag med en broget staffing med balustre i rødfarvet marmorering og olivengrønne og brune lister. Ved en ændring 1876 af alterpartiet, hvor alterbordet (s.d.) blev fremrykket, anbefalede det, at skranken nu bøjedes ud i koret, dvs. fik et buet forløb; samtidig blev den egemalet.⁹ Istandsæt i forbindelse med hovedrestaurationen 1938–39, bl.a. med en forhøjning, nyt knæfald og hylde til særkalke.⁴⁵ *Knæleskammel*, udført 1938–39 i forbindelse med hovedrestaurationen.⁴⁵ †*Knæleskammel*. 1857 anbefalede skamlens beklædning fornyet, helst med rødt silkefløj.³² Broderet *kortæppe*, 2001, i rødbrunt med mønster af duer og bladranke, inspireret af altertavlens udsmykning.

Døbefont (fig. 21), romansk, af grå (kumme) og rødlig granit (fod). 87,5 cm høj; heraf er kummen med tilhørende skaftring ca. 60 cm høj og har tværmålet 79 cm. Fonten, der adskiller sig fra områdets velkendte bægerbladstype (jf. bl.a. Møborg s. 962), omfatter to dele, sekundært sammenføjet med cement. Foden har form som et omvendt terningkapitel, smykket med en zigzag-bort i vest og syd, mens den øst- og nordvendte side viser dyr. Kummen har en figurfrise mellem tolstave ved mundingsranden og ved overgangen til skafleddet. Frisen indrammes af en bølgeranke med liljelignende småblade, der udgår fra halen af en gevirbærende hjort. Motiverne i de enkelte sektioner lader sig vanskeligt identificere, men omfatter følgende: et sløjfelignende ornament, efterfulgt af en stående mand med stav i højre hånd og venstre hånd hævet (til velsignelse?) foran en fugl; herefter en række trekantede og rundbuede ornamentfelter, placeret med regelmæssige mellemrum på figurernes standflader og afsluttet med den ovennævnte hjort, der spiser af et træ (måske Livstræet). At dømme efter J. B.

Fig. 21. Romansk døbefont af granit (s. 1007). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Romanische Granittaufe*.

Fig. 22. Dåbsfad, o. 1853, og dåbskande, nyere (s. 1007). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Taufschüssel, um 1853, und neuere Taufkanne*.

Løfflers gengivelse er fontens skafled behugget i nyere tid. Fonten har tidligere været bemalet, og der kan endnu i dag iagttages spredte fragmenter af en rødlig bemaling, både på kumme og fod. 1882 ønskedes stafferingen fuldstændigt afrenset, men da resultatet tilsyneladende ikke var tilfredsstillende, anbefalede det, at en stenhugger 'afbedrede' tilstanden.⁹ Et forslag 1989 om en yderligere rensning og sandblæsning frarådedes dog af Nationalmuseet.⁴⁶

Dåbsfad (fig. 22), tidligst nævnt 1853,³² af messing. Det helt enkle fad, hvis tværmål er 40,5 cm, var tidligere indsat i en træramme.⁹

Dåbskander. 1) 1862,³² af tin med forsølvning. Kanden, der er 26 cm høj, har en vandret lodfuge på korpus' midte, svajet korpus og hank samt hvælvet låg, svarende til en velkendt type i samtiden (jf. Møborg s. 963). Kandens forsølvning er muligvis udført, mens den endnu fungerede som alterkande (s.d.). 2) (Fig. 22), nyere, af messing, 29,5 cm høj. Profileret fod, pæreformet korpus, enkel hank og tud, samt bladformet gæk.

†*Korskranke*. 1624 udførtes arbejde ved 'sprinkelværket i kirken', dvs. antagelig ved korskranken eller -gitteret.¹² Dette må være fjernet ved triumfvæggens eliminering, muligvis i 1660'erne (jf. s. 998).

Krucifiks (jf. fig. 27), 1876, udført af tømrer Peder Christensen i Bøvling og skænket af Christen

Fig. 23. Kerubhoved. Detalje af prædikestol, 1715, skænket af Christian de Linde (s. 1008). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Cherubkopf. Detail von Kanzel, 1715, von Christian de Linde gestiftet.*

Karup i Nees, Broder Lars og andre beboere i Bøvling.⁹ Krucifikset, der er nært beslægtet med det samtidige eksempel i Møborg (s. 963), omfatter en ca. 135 cm høj Kristusfigur, der hænger i strakte arme med højre fod lagt over venstre. Smalt lændeklæde med snip mellem benene. Kristus har naturlig karnationsfarve, mørkebrunt hår og skæg, grøn vidjekrans og rødt lændeklæde. Brunstofferet korstræ med hvidt navneskilt, hvorpå Jesumonogram med sorte versaler. Op-hængt på skibets nordvæg.

Prædikestol (fig. 23–25), bekostet 1715 af Christian (de) Linde til Bækmark og Ulsund ifølge udskåret og malet indskrift.

Stolen omfatter samtidig himmel og underbaldakin samt sekundær opgang. Selve stolen har fem arkadefag, hvoraf de fire danner kurven, mens det sidste er placeret som et smalfag ved sydvæggen. De enkelte fag flankeres til dels af dobbeltsøjler på de fremspringende hjørner, mens søjlerne ved opgang og smalfelt er enkelte. Søjleskafterne, der savner baser og kapitæler, er smykket med bølgeranke i gennembrudt arbejde, mens arkaderne har skællagte bueslag, kronet af en roset og båret af fantasifulde, fligede pilastre; i sviklerne er ligeledes ranker, svarende også til kronfrisens gesims. Over vægpanelets arkade står med reliefversaler: »Anno 1715«. Karakteristiske, forenklede kerubhoveder (fig. 23) smykker dels postamentfremspringene, dels kronfrisens bøjler. Under postamentfremspringene er nedhæng, formet som drueklaser, mens underbaldakinen hviler på en flersidet bærestolpe, hvis forside har profilgesims.

Himlen er sekssidet og desuden mod øst og vest suppleret med sidestykker. Forenklede ornamentfriser smykker himlens gesims og sekunderes af hængestykker med stiliserede kerubhoveder og volutornamenter. Under himlen ses Helligåndsdue i glorie. Spor efter $\dagger$ topstykker påvistes

Fig. 24. Detalje af prædikestolens underbaldakin med giverindskrift fra Christian de Linde 1715 (s. 1010). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Detail vom Unterbaldachin der Kanzel mit Geberinschrift von Christian de Linde 1715.*

Fig. 25. Prædikestol, 1715, skænket af Christian de Linde (s. 1008). Foto Arnold Mikelsen 2008. – Kanzel, 1715, von Christian de Linde gestiftet.

ved hovedrestaurationen 1939, jf. ndf. Endvidere fandtes fire løse drejede tvaser eller tpspir, der tidligere smykkede gesimsen, jf. ndf. En nyere opgang, sandsynligvis fra 1939, har panelfyldning og kugleprydet mægler.

Stolens staffering er præget af Johannes Th. Madsens restaurering 1939, da den oprindelige

helhedsbemaling fra 1715 i videst muligt omfang retableredes. I storfelterne er primitivt malede billeder af de fire evangelister og Kristus, vist som Salvator Mundi; placeringen fra nord mod syd er hhv.: Mattæus, Markus, Kristus, Lukas og Johannes. Evangelisterne er udstyret med deres respektive symboldyr, mens Kristus, iklædt rød kappe

over gråhvid kjortel, holder et korsprydet rigsåble i venstre hånd og hæver den højre til velsignelse. De tilhørende navne er angivet i kronfrisens felter med gullig kursiv på sort grund, mens der på postamentfrisens fem felter læses: »Huosomhelst der hører Disse mine ord,/ og efterkommer Dem, Den vil ieg/ Ligne Wed en forstandig Mand,/ Som bygde sit Huus/ Paa en Klippe. Mat. 7 (Mat 7,24)«, alt ligeledes i gul kursiv på sort. På to af underbaldakinens sider står i gullig kursiv på rødlig grund: »Aar 1715 Lod Denne Kierkis/ Patron Den Høyædle og Wel/ byrdige Christian Linde/ Til Bekmarck og Ulsund, Den-/ ne Prædickestoel og/ Himmelfærd af Nye gjøre« (andet fag fra nord) og »Og samme tid staferede D. 12. Juli(,)/ Gud til ære, Kijrcken til Prydelse, andre Til et got exempel. Icke os/ Herre, icke os:/ Men gif Dit Nafn Ære. Psalm:115: (Sl. 115,1)« (tredje fag). Efter indskriften ses et sammenskrevet »CS«, mens baldakinfaget nærmest væggen har »CNB«. ⁴⁷

Stolen er malet i brogede farver, beslægtet med altertavlens staffering med rødarmorering af postamentets gesims, hvidt, gråt, sort, grønt og rødt, de sidstnævnte farver til dels med lasering, foruden sølv og guld. Kerubhovederne står i naturlig karnationsfarve. Lydhimlen har skyformationer i lysegråt og rødligt på blågrå grund.

Prædikestolen var efter alt at dømme oprindelig placeret mere vestligt i kirken, jf. ndf. Stolens hjørner understøttedes tidligere af drejede søjler (jf. fig. 10 og ndf.). ⁴⁸ 1861 anbefaledes opgangen fornyet, mens stolens håndliste og bogstolen det følgende år forlangtes beklædt med rødt fløjel med kant af smal guldbrokade. ³⁶ 1876 blev stolen og den tilhørende himmel opmalet og forsynet med en let forgyldning, mens beklædningen fornyedes med silkefløjel og ægte guldguloner. 1880 foresloges stolen flyttet længere op til koret, en flytning, der dog tilsyneladende først gennemførtes 1900. ⁹ I forbindelse med kirkens hovedrestaurering blev stolen gennemgribende renoveret 1939 af Johannes Th. Madsen og nyopsat vest for triumfbuen. I forbindelse med istandsættelsen fjernedes søjlerne under kurven og underbaldakinen. Til gengæld tilføjedes en ny opgang, læsepult samt drueklaser under postamentfremspringene, svarende til en løs klase, der fandtes ved stolen. Ved istandsættel-

sen af stafferingen påvistes tre farvelag, hvoraf det nederste og oprindelige søgtes genskabt i harmoni med altertavlens bemaling. Herover fandtes en staffering i gråt, hvidgråt og guld (jf. altertavlens lag nr. 3) og yderst en egetræsmaling. En *†skammel* anskaffedes 1893. ⁹

†Prædikestol, udført 1598 ifølge kirkeregnskabne med tilhørende himmel og trappe. ¹² Snedkeren arbejdede 29 dage sammen med en hjælper på selve udførelsen; hertil kom bistand fra en murer, der 'bræk' muren (dvs. antagelig huggede et hul i triumfvæggen) og indsatte stolen. 1656 repareredes himlen, der var rådden og hullet. ¹³ 1663 var der atter behov for istandsættelse, både af stolen og himlen, bl.a. med tilføjelse af fire knopper af eg, en opstander (mægler) i hjørnet og tre runde fjæl forneden. Alt blev stafferet af en maler og hans hjælper, der sammenlagt anvendte 20 dage hertil. ¹³

Stolestader (fig. 11, 26-27), udført i forbindelse med restaureringen 1938-39 som angivet i relief på næstøverste gavlf i nordrækken. Stolegavlne har trekantede topstykker med fliget treblad i relief og opstandere, hvorimellem volutter; endvidere udtræksæder. Langs væggene er tilhørende fyldingspaneler. De to øverste stader i nord- og sydrækken er særligt fremhævede med døre med båndsoning omkring panelfeltet og prydgavle. På gavlene er udskårne reliefskjolde, mod nord med et prospekt af kirken, vist 1938 som angivet på skriftbånd med fordybede versaler, dvs. før ombygningen (fig. 26) og med årstallet »1939«; sydrækken har en klokke og en lyre. Stolene er stafferet i lys olivengrønt med detaljer i grønt, rødbrunt, rødarmorering, gråhvidt og gulligt.

†Stolestader mv. 1600, 1620 og 1624 afregnedes for skamler og paneler; hvorvidt arbejdet med panelerne refererer til stolestaderne, fremgår dog ikke direkte. 1633 forsynes karleskamlerne (dvs. mandsstolene) med nye stænger (muligvis holdstænger), ¹³ mens der 1682 afregnedes for supplerende skamler i kirken, tårnet og på pulpituret (s.d.). ¹³ 1807 fremhævedes stolene som værende forsynet med 'smukke døre'. Dog blev gulvet i staderne omlagt. ¹⁴ 1844 anbefaledes stolene enten fornyet eller malet, ²⁵ mens fodskamler anbragtes heri 1862. ³⁶ 1878 foresloges kirkestolene fornyet

Fig. 26. Prospekt af kirken, vist 1938 før hovedrestaureringen. Detalje af stolestade, 1939 (s. 1010). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Prospekt der Kirche, gezeigt 1938 vor der Hauptrestaurierung. Detail von Gestühl, 1939.*

inden 1880 efter forbillede i stolene i Møborg, dvs. forsynet med bogstole og egemalet (s. 966); en del af de ældre kvindestole anbefaledes dog genanvendt.⁹ Stolene havde gavle med vandret øvre afslutning (jf. fig. 10) og stod i egetræsfarve.

†*Herskabsstole*. 1830 er nævnt to lukkede stole på hver side af gangen til Ulsunds ejer og dennes familie.⁴⁹ En af disse var muligvis identisk med en stol med høje trekantsmykkede gavle, der ses fig. 10, i korets nordside, øst for døbefonten. Stolen omtales 1934 ('en gammel Stol') som placeret i våbenhuset.⁵⁰

Præstestol, anskaffet i forbindelse med hovedrestaureringen 1938-39; armstol af bøgetræ med læderpolstring.⁴⁵

†*Skrifte- og præstestole*. I forbindelse med korets ommøblering 1876 (jf. s. 999) blev den daværende skrifte- og præstestol fjernet fra koret, mens et nyt sæde til præsten, en armstol, placeredes bag alteret.⁹ Rummet afskærmedes 1879 med et grønt gardin.⁹

†*Degnestol*, fjernet 1876 fra koret, jf. ovf.; et nyt sæde indrettedes i det øverste stolestade (vel i mandsrækken).

Kister og skabe. I forbindelse med hovedrestaureringen 1938-39 og igen i 1990 anskaffedes hhv. et skab bag alteret til opbevaring af messehagler og kirkesølv og et tilsvarende til messehagler på pulpituret.⁴⁵ †*Kirkekiste*, omtalt 1684; heri opbevaredes et ligklæde (s.d.).³¹

Pengebeholdere. *Pengeblok*, nyere, af egetræ. Indskrifter i fordybet fraktur, hhv. på for- og bagside: »Det var midt i Julenat« (over en indridset gengivelse af Jesu fødsel) og »Offer Gaver«. Blokken er rødbejset og ophængt på skibets vestvæg. †*Pengeblok*, nævnt 1863; af træ med jernbeslag.⁹

Dørfloje. Kirkens dørfloje hidrører alle fra hovedrestaureringen 1938-39. 1) I tårnets vestindgang og samtidig med dettes opførelse er fladbuet dobbeltdør af lodrette egeplanker med gangjern, stabler, håndtag og skudrigler af smedjern. Brunbejset. På bagsiden indfræsedes, vandrette revler. 2) I trappehusets yderdør er smal dørfloj med fladbuet overdækning. Af eg med beslag mv. af smedjern. I fløjen en kvadratisk, diagonaltillet lysåbning. Brunbejset. 3) Mellem tårnrummet og skibets vestende er dobbeltdør af fyr med glatte fyldinger, der foroven afsluttes af et rundbuet felt. Hængsler med bukkehornsbeslag, dørhåndtag og skudrigler af smedjern. Ydersiden er gråmalet, mens indersiden er malet i olivengrønne nuancer afstemt efter inventaret. 4) I tårnrummets dør til redskabsrum i nordmuren er glat gråmalet dørfloj af fyr med bukkehorns-hængsler og lås af smedjern. I håndtaget er indridet årstallet 1939.

†*Pulpiturer*. Et pulpitur er tidligst nævnt 1682 i forbindelse med udførelsen af skamler hertil¹³ og omtales 1838 som udstyret med 'mandfolkestole'.²⁵ Endnu opregnet 1862 blandt kirkens faste inventar, dog med tilføjelsen 'nedbrudt', muligvis sigtende til en planlagt ændring.⁹ 1869 blev 'pulpiturstolen' således borttaget, og der eftermuredes efter indgrebet.⁹ Det omtalte pulpitur har formentlig været placeret i kirkens nordside (jf. også s. 999). Herudover fandtes et pulpitur i skibets vestende, senere erstattet af det nuværende orgelpulpitur. Vestpulpituret blev 1866 hævet; ved samme lejlighed indsattes et vindue i lige linje med de øvrige vinduer (s. 997). Endnu omtalt 1895.⁹

Orgel (jf fig. 27), 1970, med fire stemmer, bygget af Th. Frobenius & Co., Kgs. Lyngby, med anvendelse af facaden fra kirkens tidligere *†orgel*. Disposition: Gedakt 8', Principal 4', Rørflojte 4', Spidsflojte 2'. Facaden er udstyret med nye, klingende piber. På vestpulpituret; spillebordet, med vestvendt klaviatur, er opstillet fritstående syd for orglet. *†Orgel*, o. 1928, med fire stemmer, bygget af Th. Frobenius & Sønner.⁵¹ Pneumatisk aktion. På vestpulpituret. Den historiserende facade er genanvendt i kirkens nuværende orgel.⁵² *Orgelpulpitur* i kirkens vestende, sandsynligvis samtidig med *†orgel*.⁵³ Pulpituret, der hviler på to joniske søjler, har panelbeklædt facade mod skibet. Malet i to olivengrønne nuancer. Håndliste og fodfrise er marmoreret i grønt og rødt; listen omkring fyldingerne marmoreret i mørkt og lyst grønt.

Salmenummertavler (jf. fig. 11, 27), anskaffet i forbindelse med hovedrestaurationen 1938-39.⁴⁵ De tre tavler, der har hammerformede hjørnemarkerings, har gråmalet ramme og sort skrift-

felt; hvide tal af metal til ophængning. Ophængt hhv. ved korbuens nordside (med supplerende tavle) samt på skibets nord- og sydmur.

Præsterækketavle, antagelig opsat i forbindelse med hovedrestaurationen 1938-39. Navne anført i sort antikva med smukt formede initialer i rødt, alt på gullig bund; brun profilramme. Placeret på skibets nordmur.

Lysekroner. 1) (Fig. 28), 1730, skænket (eller repareret) d.å. af Christian (de) Linde og hans hustru, Anna Marie Poulson. Kronen har balusterstamme, 2×8 S-svungne arme og kugleformede top- og hængeprydelser; mellem de øvre og nedre lysarme er bladdekorede pyntevoluter. På hængekuglen er indskrift i fordybet kursiv: »Anno 1730 Haver Welædle og Welbaarne Christian Linde Herre til Bechmarch(,) Holmgaard og Uldsund Med Sin Elschelige Kiære Frue Anna Marie Poulson Foræret Denne Lius Crone til Guds Ære og Nees Kierches Ziir«. Over indskriften ses parrets våbenskjolde.

Fig. 27. Interiør mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Inneres gegen Westen*.

Fig. 28–29. 28. Lysekroner, skænket 1730, af Christian de Linde og hustru, Anna Marie Poulson (s. 1012). 29. Kirkeskib, skænket 1939 (s. 1013). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – 28. *Kronleuchter mit Stifterinschrift und Wappen, 1730*. 29. *Kirchenschiff, gestiftet 1939*.

Lysekronen er omtalt 1766, dog med den tilføjelse, at den var repareret (og altså ikke nyudført) af ovennævnte.⁷ Ophængt i skibets vestende.

2) (Jf. fig. 27), 1939, skænket af Thorvald Petersen, Thisted. Balusterskaft med 2×8 S-svungne lysearme samt yderligere et sæt pyntearme. Som topfigur en engel. Oval hængekugle, med gravet gaverindskrift i kursiv: »Anno 1939 skænket af Thorvald Petersen, Thisted/ født i Nees«. Østligst i skibet. †*Lysekroner*, før 1939, jf. fig. 10. Udstyret med 2×8 S-svungne arme og topfigur formet som en flakt ørn.

Lampetter (jf. fig. 11, 27), skænket 1939 af KFUM og KFUK. 14 trearmede og tre enarmede lampetter er opsat i skibet. I koret er desuden en trearmet lampet, anskaffet 1988.⁹

Kirkeskib (fig. 29), skænket til kirken 1939 af teglværksejer Adolf Marinus Andersen, Næssund. Firemastet bark, 100 cm lang fraregnet bovspryd; sort- og rødmalet under vandlinjen, hvid over. Restaureret 1976. Ved denne lejlighed omdøbt til »Håbet«.⁵⁴

Begravelsestilbehør. Nyere jordpåkastelsesskovl med tilhørende skuffe, af træ med skovlblad af jern. Sortstafteret. †*Ligbåre*. 1649 afregnes for træ

til en ny ligbåre.¹² 1684 omtalt sammen med et †*ligklæde*, skænket af salig Jens Nørager.³¹

Tårn, opsat 1998. Eldrevet værk leveret af Dansk Kirkeklokketeknik. Ingen urskive, men sortmalede timemarkeringer af jern anbragt direkte på muren. På tårnets vestside under glasmuldet.

Klokke, 1873, støbt af jernstøber S. Frich i Århus.⁹ Tværmål 78 cm. Klokken har indskrift langs mundingsranden med reliefversaler: »Bekostet af Nees Sogns beboere den 1. juni 1873«. Ophængt i slyngebom, udført i forbindelse med tårnets opførelse 1938–39. Klokken omhængtes 1964, mens der 1973 anskaffedes et automatisk ringeanlæg.⁴⁵ 1998 udstyredes klokken med en ny knebel.⁹

†*Klokke og klokkeophæng*. Klokken, der tidligst er nævnt 1592, har haft skiftende placeringer, dels i midlertidige klokkehuse på kirkegården (s. 992), dels i en klokkekam på kirkens vestgavl. Ovennævnte år afregnedes for stål til at beslå klokken med, mens et nyt klokkehus (»Klouns«) opførtes 1594 af i alt fire tømrere. 1631 indkøbes jern til 'klokkeværket, som var forrustet'.¹² 1661 nedtoges klokken midlertidigt i forbindelse med klok-

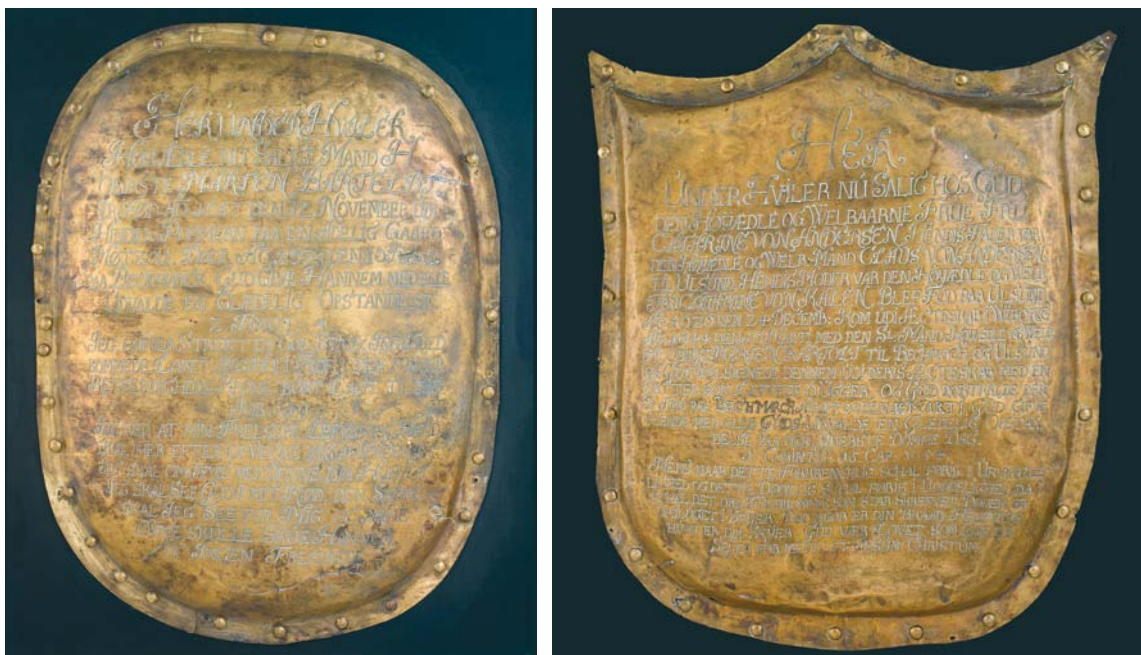

Fig. 30–31. 30. Kisteplade nr. 1, 1693, for Morten Barthold (s. 1014). 31. Kisteplade nr. 2, 1700, for Cathrine von Andersen (s. 1015). Foto Arnold Mikkelsen 2008. — 30. Grabplatte Nr. 1, 1693, für Morten Barthold. 31. Grabplatte Nr. 2, 1700, für Cathrine von Andersen.

kehusets nedbrydning.¹³ Repareret 1683 sammen med det nu genopførte klokkehus.³¹ Af præsteindberetningen 1766 fremgår, at klokkeophængget, der tidligere var i kirkens vestende, nu atter findes oprejst på kirkegården, således at lyden 'des bedre' kan høres af sognets beboere, der bor spredt i forhold til hinanden.⁷ 1809 noteres det, at klokken ikke kan ringe, da klokkestolens tømmer ('stilladset, hvor klokken hænger') var råddent og klokkestrengen ubrugelig.¹⁴ Problemet var dog endnu ikke afhjulpet 1815. 1816 blev klokken atter ophængt i kirkens vestende, mens ophængget og kneblen anbefalede forbedret 1833 og atter 1835.¹⁵ 1868 blev klokkestolen fornyet, mens klokken 1873 omstøbtes til den nuværende.⁹

GRAVMINDER

†*Murede begravelser.* 1624 tilkastedes en grav, tilsyneladende placeret i koret.¹² Kirken rummede desuden to familiegravelses fra slutningen af 1600- og første del af 1700-tallet, hhv. for Morten Barthold og Christian de Linde, den førstnævnte placeret mere vestligt i skibet i forhold til den

sidste (jf. omtaler 1766, 1840 og 1862).²⁵ Begge begravelses, der rummede flere kister, tilmurede dog 1884 efter klager over træk og lugtgener.⁹ Ved denne lejlighed blev kisterne formentlig nedsat på kirkegården, mens de tilhørende kisteplader opsattes i kirken, jf. ndf. De to begravelses var atter afdækket 1938 i forbindelse med kirkens hovedstandsættelse.⁵⁵

1) *Begravelse for Morten Barthold (†1693) og dennes familie.* Heri fandtes 1759 tre kister,⁵⁶ hhv. for Morten Barthold (kisteplade nr. 1), hustruen Cathrine von Andersen (kisteplade nr. 2) og Dorothea von Andersen, søster til førnævnte (kisteplade nr. 3). 1769 omtales også begravelses i kirken (vel også her) for andre medlemmer af familien, nemlig Claus von Andersen og sønnen Hans Jørgen von Andersen. Endvidere for 'flere af familien', dog uden nærmere specifikation.⁵⁷ 1862 nævnes begravelsen med omtale af indskriften på kisteplade nr. 1.⁹

Kisteplader. 1) (Fig. 30), 1693. Marten Barteldt (Morten Barthold), oberst, *12. nov. 1617 i Hinder Pommern (dvs. Bagpommern) på gården Møtzou, †10. juni på Beckmarck (Bækmark).

Fig. 32-33. 32. Kisteplade nr. 3, 1701, for Dorothea von Andersen (s. 1015). 33. Kisteplade nr. 4, 1753, for Christian de Linde (s. 1015). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – 32. Grabplatte Nr. 3, 1701, für Dorothea von Andersen. 33. Grabplatte Nr. 4, 1753, für Christian de Linde.

Af messingblik. Ovalt, hvælvet skriftfelt, 43×32 cm; indskrift med fordybede versaler, initialer dog med kursiverede versaler. Efter personalia to skriftsteder, hhv. 2 Tim. 4,7 og Job 19,25. På skibets vestvæg som nr. 3, regnet fra syd.

2) (Fig. 31), 1700. Catarine (Cathrine) von Andersen, *24. dec. 1626 på Ulsund som datter af Claus von Andersen til Ulsund og Cathrine von Kalen (Cathrine Johansdatter von Kahlen),⁵⁸ g.m. Marten Bartolt til Bækmark og Ulsund (Morten Barthold til Bækmark og Ulsund) 16. marts 1644 i Viborg; i ægteskabet fødtes en datter, som kun levede seks uger. †18. marts 1700 på Bækmark (Bækmark).

Af messingblik, skjoldformet, hvælvet skriftfelt, 41×34 cm, med indskrift i fordybede versaler, initialer dog i kursiverede versaler. Efter personalia skriftsted, 1 Kor. 15,54. I pladens øverste højre hjørne er et fordybet »M«, muligvis et gørtlermærke. På skibets vestvæg som nr. 2, regnet fra syd.

3) (Fig. 32), 1701. Dorothea von Anderssen til Beckmarch og Ulsund (Dorothea von Andersen til Bækmark og Ulsund), *4. nov. 1622 på Ulsund som datter af Claus von Anderssen (Andersen) til Ulsund og Cathrine von Kalen (Cathrine Johans-

datter von Kahlen),⁵⁹ g.m. biskop og etatsråd Peder Winstrup til Jesnæs og Lundegård (†28. dec. 1679, begr. i Lund Domkirke) hos sin moster, idet brylluppet holdtes 19. aug. 1655 på Maltesholm,⁶⁰ †8. juni 1701 på Beckmarck (Bækmark).

Af messingblik, skjoldformet, hvælvet skriftfelt, 35×30 cm, med indskrift i fordybede versaler, initialer dog i kursiverede versaler. Efter personalia skriftsted, Sl. 91,14–16. På skibets vestvæg som nr. 1, regnet fra syd.

2) Begravelse for Christian de Linde (†1753) og dennes familie. Heri fandtes 1883 fire store og to mindre kister, alle betrukket med gult læder og forsynet med kobbernagler og svære håndtag.⁶¹

Kisteplade (fig. 33), 1753. Christian (de) Linde til Beckmarck, Holmgaard og Ulsund (Bækmark, (Nørre) Holmgård og Ulsund), *19. okt. 1684 på Wolstrup (Volstrup), residerende på Bækmark siden 1706 (faderen, Christen de Lindes dødsår), †12. feb. 1753 smst. i sin alders 68. år, fire måneder og fire dage.

Af messingblik, ovalt, hvælvet skriftfelt, 31×21 cm, med indskrift i fordybet skriveskrift. Kistepladen omtales 1862.⁹ På skibets vestvæg som nr. 4.

Fig. 34a-c. a. Gravsten nr. 4 (til venstre), o. 1850, for ubekendt (muligvis Hans Øllgaard (†1856) og hustru, Christiane Kirstine Krarup (†1842)) (s. 1017). b. Gravsten nr. 1, o. 1750, for ukendt (muligvis Jens Olufsen Møller, antagelig †1761) (s. 1016). c. Gravsten nr. 2, 1835 (til højre), for Christen Pedersen Harpøth (†1829) og hustru, Kirsten Jørgensdatter (†1828) (s. 1017). Foto Hugo Johannsen 2009. – a. Grabstein Nr. 4 (links), um 1850, für unbekannt (möglicherweise Hans Øllgaard (†1856) und Ehefrau, Christiane Kirstine Krarup (†1842)) b. Grabstein Nr. 1, um 1750, für unbekannt (möglicherweise Jens Olufsen Møller, vermutlich †1761). c. Grabstein Nr. 2 (rechts), 1835, für Christen Pedersen Harpøth (†1829) und Ehefrau, Kirsten Jørgensdatter (†1828).

Kirkegårdsmonumenter. Gravsten. 1) (Fig. 34b), o. 1750, for NN. Den store sten, af rødbrun sandsten, 197×122 cm, er delvis eroderet i venstre side, ligesom selve teksten i de tre skriftfelter i dag er

ulæselig. Midterfeltet med nu forsvunden gravskrift indrammes af en søjlebåren arkade, der flankeres af apostle; heraf er kun Paulus med sværdet i højre side bevaret. I hjørnerne ses de fire evange-

lister, øverst tv. og th. Mattæus og Markus, nederst tv. og th. Lukas og Johannes. De øverste figurer flankerer et tværovalt indskriftfelt, mens de nederste indrammer et felt med rocaillekartoucher.

Stenen, der tidligere befandt sig på kirkegårdens nordre del, er i nyere tid opsat på ligkapellets østgavl som nr. 2, regnet fra syd. Gravmindet kan muligvis identificeres med stenen over forpagter Møller til Ulsund (Jens Olufsen Møller, antagelig †1761), der 1863 omtales som værende på kirkens nordside.⁹

2) (Jf. fig. 34c), 1835, for Christen Pedersen Harpöth (Harpöth) til Ulsund, *i Harpöth i Ness (Nees) Sogn 27. sept. 1753, †4. nov. 1829 i en alder af 76 år, fire uger og otte dage. Tillige med hustruen, Kirsten Jörgensdatter (Jørgensdatter) til Ulsund, *14. juni 1754 i Sundgaard i Ness (Nees) Sogn, †4. febr. 1828 på Ulsund. »Arbeidsomhed og Hjælpsomhed mod den Fattige gav dit Liv Ære, Religion, Troe, Haab og Bestandighed gav din Död Seier.« Parret var gift fra 1783–1828 og havde to døtre.⁶²

Skriftsten af lysegrå kalksten, 196×141 cm. Indskriften med fordybet skriveskrift udfylder hele fladen inden for karnisprofilen. Efter personalia skriftsted (Es. 32,17). Endvidere: »Paalagt 1835 til Taknemlig Erindring«. I dag placeret på østgavlen af ligkapel som nr. 3, regnet fra syd. Stenen har dog oprindeligt ligget på familiegravstedet, der erhvervedes 1830.⁴⁹

3) (Fig. 35), o. 1844, for Jens Harpöt (Harpöth), *i Harpöt (Harpöth) i Ness Sogn 23. marts 1758, †i Ringkøbing 14. april 1844, begravet »i sin Fædrenegrav«.

Skriftsten af sandsten, 184×95 cm. Inden for en glat rammeliste med hjørnemarkeringer af fligede blade er et højovalt spejl med skriftfelt, indrammet af laurbærkrans, smykket med vingede kugler samt blomster. Indskrift i fordybet skriveskrift; efter personalia er vers i fire strofer: »Det Korn, som i Jorden nedlægges/ Ei Vinterens Sne vil foröde;/ Ved Vaarsolens Komme det vækkes,/ Til Sommerens lysende Gröde«.

Afdøde, der var en bror til ovennævnte,⁶³ blev nedsat i familiegravstedet, hvorfra stenen i lighed med førnævnte siden optoges og placeredes på nordmuren af ligkapellet.

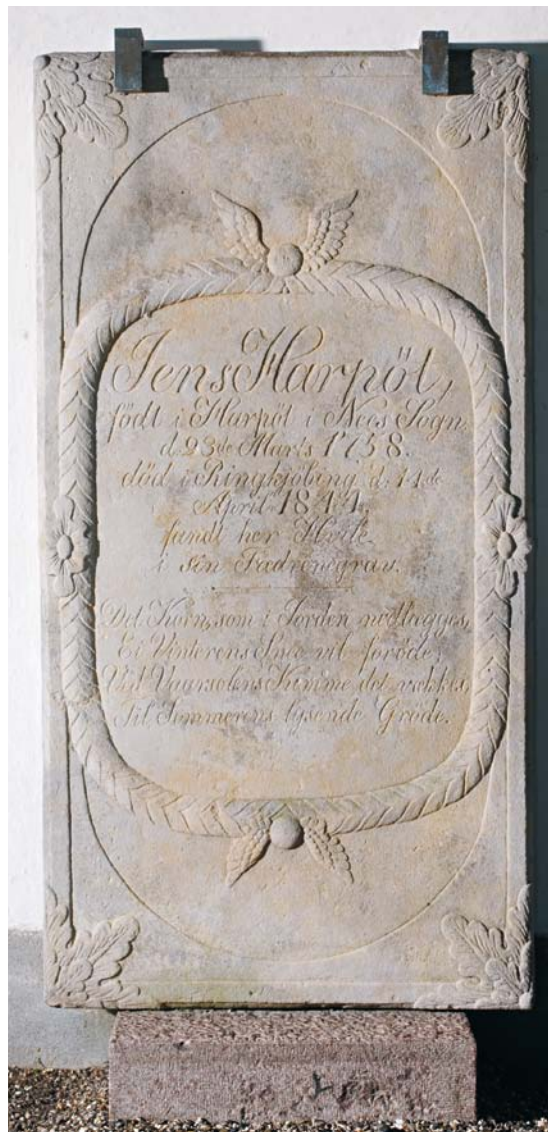

Fig. 35. Gravsten nr. 3, o. 1844, for Jens Harpöth (s. 1017). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – Grabstein Nr. 3, um 1844, für Jens Harpöth.

4) (Fig. 34a), o. 1850, for NN. Stenen, der er af rødbrun sandsten og måler 200×146 cm, har højovalt skriftfelt, hvis tekst dog er helt udvisket, inden for profilramme. Selve stenen har ligeledes profilindramning samt et kors og Treenighedsymbol, Guds øje i trekantglorie i relief over og under indskriften.

Stenen er muligvis identisk med gravmindet enten for Poul U. Lind, Ulsund (†1859), eller

Fig. 36. Kirkegårdsmonument, o. 1962, for Laurids Lauridsen og hustru (s. 1018), udført af Torvald og Ejgil Westergaard. Foto Hugo Johannsen 2008. – *Friedhofsmonument, um 1962, für Laurids Lauridsen und Ehefrau, angefertigt von Torvald und Ejgil Westergaard.*

for den daværende sognepræst, Hans Øllgaard (1773–1856) og dennes hustru, Christiane Kirstine Krarup (1778–1842); disse var forældre til Marie Øllgaard (†1863), g.m. førstnævnte. Et gravsted for familierne Lind og Øllgaard fandtes 1862 ved kirkens østende, jf. ndf.⁹

Gravstensfragmenter. Øst for kirken er inden for indhegning placeret mindre, meget eroderede fragmenter af fem gravsten eller -fliser; heraf er én dog brudt i to dele. Blandt fragmenterne findes formentlig dele, hidrørende fra gravsten over medlemmer af familierne Lind og Øllgaard.⁶⁴

1) Af rødbrun kalksten, knækket i to dele; 69×45,5 cm. Af indskriften, tilsyneladende i fordybet skriveskrift, anes i 3. linje »Datter«, i 4. linje »Lind« samt i 6. linje muligvis årstallet »18..«. Steinen kan da have haft relation til det ovennævnte gravsted.

2) Af rødbrun kalksten, 46×44 cm. Udvisket tekst i fordybet skriveskrift eller kursiv.

3) Af rødbrun kalksten, 53×43 cm. Udvisket tekst i fordybet skriveskrift eller kursiv.

4) Af lys grå kalksten med ortoceratitter, 73×60 cm.

5) Grå kalksten, 68×45 cm.

Støbejernskors. I lapidarium ved kirkegårdens sydvestre hjørne findes to støbejernskors. 1) O. 1868, for Mads Petersen, skolelærer og kirkesanger i Nees i 19 år, *8. jan. 1801, †4. Jan. 1868. Det enkle kors, der er 93 cm højt over jordsmon, har trepasformede korsender og indskrift i reliefantikva. På bagsiden vers: »Jesus Christus er igaar og i dag den samme ja til evig Tid«. ⁶⁵ 2) O. 1883, for Sophie Dorteia Pedersen, f.Vium, *10. marts 1809, †23. dec. 1883. Korset, der er 109,5 cm højt, har trepasformede korsarme; øverst en laurbærkrans, omvundet med bånd og nederst et bladkors over anker, hjerte og to krydsede palmegrene.⁶⁵ På bagsiden i korsmidten et håndtryk.

Et antal *gravmonumenter*, udført i natursten af billedhuggerne Torvald og Ejgil Westergaard fra Lemvig (jf. s. 424 f., 854 og 877), findes ligeledes i kirkens lapidarier samt på kirkegårdens søndre del. Heraf skal særligt nævnes:

1) (Jf. fig. 6), o. 1951, for Rasmus Rasmussen, *2. maj 1880, †18. maj 1951. Endvidere for hustruen, Astrid Rasmussen, <*23. okt. 1888, †11. juni 1986>. Over indskrift i fordybet kursiv er relief af Kristus, der modtager de frelste i Paradis. Fremstillingen, der i venstre side suppleres af en gengivelse af en vindrueklase og -ranke, afsluttes øverst med en strofe fra syvende vers af N. F. S. Grundtvigs salme, »Den signede dag med fryd vi ser«. Indskriften i kraftige reliefversaler følger overkantens uregelmæssige kontur.

2) (Fig. 36), o. 1962, for uddeler Laurids Lauridsen, *9. dec. 1897, †25. sept. 1962. Endvidere for hustruen, Minna Lauridsen <*5. feb. 1906, †18. okt. 1991>. Over indskrift i fordybte versaler et relief af Sædemanden, flankeret af strofer fra tredje vers af Matthias Claudius' salme i Jakob Knudsens gendigtning, »Vi pløjed og vi så de«, hugget i kraftige reliefversaler.

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing Amt i almindelighed henvises til s. 54 f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56 f. Endvidere er benyttet:

Ved embedet. Synsprot. 1925-86; 1987 ff. (*Synsprot.*).

Nees Lokalkiv. Diverse sager vedr. Nees Kirke, indsamlet af Karl Pedersen (N4a-e).

LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1652 (C-KRB-296); 1654-82 (C-KRB-297); 1683-85 (C-KRB-298). *Kirke- og præstegårdssyn.* Synsprot. 1862-1925 (C 488-31) (*Synsprot.*). *Menighedsrådsark.* Byggesager 1938-75 (M19209-2). LAVib. *Ribe bispeark.* Skodborg Herredsbog 1690 (C4.673). *Viborg Landstings skode- og pantebog*, 1687-91 (B24-651-54). *Skodborg-Vandfuld Herreders skode- og panteprot.* 1827-31 og 1830-34 (B77B-SP8 og B77B-SP10), vedr. 12. sept. 1830 og 12. nov. 1834.

NM. *Håndskrifter.* F. Uldall, *Om de danske Landsbykirker*, VI, 1891, 100-02 (Uldall 1891). *Indberetninger.* J. B. Løffler 1879 (bygning og inventar); Peter Kr. Andersen 1934 (inventar); Johannes Th. Madsen 1939 (inventar); Birgitte Bøggild Johannsen, Hugo Johannsen og Rikke Garfield Lagersted-Olsen 2008 (inventar og gravminder)

Tegninger. NM. Døbefonten ved J. B. Løffler u.å.; opmålinger af altertavle og prædikestol samt kalker af indskrifter fra samme ved Johannes Th. Madsen 1966; Plan og snit ved Peter Duun 1999.

Historisk indledning ved Mogens Kragssig Jensen og Birgitte Bøggild Johannsen, sagn ved Laura Bjerrum, bygningsbeskrivelse ved Mogens Vedsø og Thomas Bertelsen (tagværker), inventar og gravminder ved Birgitte Bøggild Johannsen, heraf orgler ved Ole Olesen. Tysk oversættelse ved Mirjam Gebauer. Redaktionssekretær Heidi Lykke Petersen. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet 2009.

¹ *Oldemoder* 112.

² *DaKirkelove* I, 268 f. (29. maj 1547).

³ *PræsteindbWorm* 75. *Nielsen* 1894 250. Jf. degnen Peder Madsen Osings klage 1690 over at hans egen embedstjeneste yderligere besværliggjordes, hvis han »iche kand præcise møde Wed færgesteden naar Præsten ofverførís«, jf. LAVib. *Ribe bispeark.* Skodborg herredsbog 1690 (C4-673).

⁴ *Kronens Skøder* II, 581 f., 621. Allerede 1664 havde Henrik Rügensteen dog erhvervet begge kirkers underhold, jf. smst. 163.

⁵ 1687 erhvervedes kirken af kancellisekretær Peter Rodsteen til Nørre Elkær (Horns Hrd., Hjørring Amt); 1688 overtoges den af lensbaron Christian Juul-Rügensteen til Rysensteen, hvis hustru, Jeanne Marie Rügensteen omsider 1691 solgte den til Morten Bar-

thold, jf. LAVib. *Viborg Landstings skode- og pantebog*, 1687-91 (29. april 1687, 22. marts 1688 og 24. okt. 1691 (B24-651-54)).

⁶ LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-774). Jf. også P. Storgaard Pedersen, »Meddelelser om Slægten Harpøth«, *HaArb* 7, 1913, 1-50.

⁷ LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-774).

⁸ LAVib. *Skodborg-Vandfuld Herreders skode- og panteprot.* 1827-31, 12. sept. (20. okt.) 1830, fol. 535a-536a (B77B-SP8); smst. 1834-36, 12. nov. 1834, fol. 216b-217a (B77B-SP10).

⁹ *Synsprot.*

¹⁰ If. menighedsrådets forhandlingsprot., her citeret efter Diverse akter og indb. mv. vedr. Nees Kirke, indsamlet af Karl Pedersen, Nees Lokalkiv (N4a-e).

¹¹ Evald Tang Kristensen, *Jyske Folkesagn, samlede af Folkemunde*, Kbh. 1876, nr. 313-14.

¹² LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1652 (C-KRB-296).

¹³ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1654-82 (C-KRB-297).

¹⁴ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1807-10 (C 4-708).

¹⁵ LAVib. *Provsteark.* Ringkøbing Nordre Amtsprovsti. Synsprot. 1812-35 (C 39H-1).

¹⁶ Ved opsætningen af uret blev årstallet sænket i forhold til den tidligere placering.

¹⁷ Dette kan referere til, at kirken nævnte år angives at være under hovedreparation. LAVib. *Provsteark.* Ringkøbing Nordre Amtsprovsti. Synsprot. 1812-35 (C 39H-1).

¹⁸ Jf. referat i NM.

Fig. 37. Kirken under ombygning 1938. Foto i Nees Lokalkiv. – Kirche während des Umbaus 1938.

Fig. 38a-b. Romanske vinduesrammer, for- og bagside. Foto Johannes Th. Madsen 1939. – *Romanische Fensterrahmen, Vor- und Rückseite.*

¹⁹ Blytækker og datering er angivet ved stemplede blyplader midt på hver af de respektive tagflader. *Synsprot.* 1987 ff.

²⁰ *Uldall* 1891.

²¹ Inv.nr. D 13417 A og B.

²² De 'savgdeller', der anvendtes til 'tække', har næppe udgjort den egentlige tagbeklædning, men har været underlag for et blytag.

²³ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1652 (C-KRB-296). Den i regnskaberne anvendte betegnelse af stenene er vanskelig læselig, men det drejer sig formentlig om 'hugne sten', dvs. granitkvadre.

²⁴ Det er formentlig dette pulpitur ('Pulpiturstolen'), der blev borttaget og 'eftermuret' 1869, jf. s. 1011.

²⁵ LAVib. *Provsteark.* Ringkøbing Amts nordre provsti. *Synsprot.* 1826-45 (C 40-2).

²⁶ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1652 (C-KRB-296). Det kan dog ikke udelukkes, at det omtalte arbejde vedrører en mindre tagflade f.eks. på et våbenhus.

²⁷ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1652 (C-KRB-296). Jf. tillige note 26.

²⁸ Ved nutidige reparationer eller fornyelse af blytage bliver pladerne ikke genanvendt, men omstøbes. Indtil for ca. 100 år siden blev de bedst bevarede plader til

tider genbrugt efter udglatning ved bearbejdning med en træhammer eller lignende; det er vel denne proces, der her er betegnet 'omklapning'. Knud J. Krogh, »Tag af bly«, *NMArb* 1976, 165.

²⁹ Indb. ved Peter Kr. Andersen 1934 i NM.

³⁰ *Synsprot.* Den anbefalede afstand fra østvæggen på 1 alen og 18 tommer (ca. 106 cm) svarer dog ikke til den nuværende, lige så lidt som bordets bredde (1 alen, dvs. 62,5 cm).

³¹ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1683-85 (C-KRB-298).

³² LAVib. *Provsteark.* Ringkøbing Amts nordre provsti. *Synsprot.* 1855-74 (C 40-4).

³³ Christie, *Ikonografi* II, 88 f.

³⁴ If. indb. ved J. B. Löffler 1879 i NM.

³⁵ I givet fald et senere tilføjet våben for hustruen siden 1724, Anne Marie Poulson; Christian de Lindes mor, Dorothea Nielsdatter Solgaard (†1685) var ikke adelig.

³⁶ LAVib. *Provsteark.* Ringkøbing Amts nordre provsti. *Synsprot.* 1855-74 (C 40-4).

³⁷ Oblatæskan blev if. *Kirkeblad for Møborg og Nees* april-maj 1886, udført efter tegning af Hans Bunde.

³⁸ Kanden må dog være anskaffet før 1858, da det d.å. indskærpedes, at denne foruden kalk og dåbsfad blev

renligholdt, jf. LAVib. *Provsteark*. Ringkøbing Amts nordre provsti. Synsprot. 1855-74 (C 40-4).

³⁹ Den springende ulv er dog vist vendt mod højre.

⁴⁰ Jf. Kirkens inventar (nr. N4e), indb. ved Karl Pedersen, Nees Lokalkarkiv.

⁴¹ *Synsprot*. Messehaglerne indviedes hhv. første søndag i advent og juledag 1990, jf. *Kirkeblad*, december 1990-januar 1991.

⁴² LAVib. *Landsbykirkernes rgsk*. 1584-1652, 1654-82 (C-KRB-296-97).

⁴³ *Synsprot*. LAVib. *Provsteark*. Ringkøbing Amts nordre provsti. Synsprot. 1826-45 (C 40-2).

⁴⁴ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk*. 1683-85 (C-KRB-298). Om denne og slægten Harpøth, jf. *Storgaard Pedersen* 1913 (note 6), 1-50.

⁴⁵ LAVib. *Menighedsrådsark*. Nees Kirke. Byggesager 1938-75 (M19209-2).

⁴⁶ *Synsprot*. Jf. også Ulla Haastrup, »Bemalede romanske døbefonte i det middelalderlige Danmark«, *hikuin* 22, 1995, 23.

⁴⁷ De sidstnævnte initialer kunne muligvis henvise til den daværende sognepræst, Jonas Christian Bentzen.

⁴⁸ Jf. indb. ved Peter Kr. Andersen 1934 og Johannes Th. Madsen 1939 i NM.

⁴⁹ LAVib. *Skodborg-Vandfuld Herreders skode- og pante-prot*. 1827-31, 12. sept. (20. okt.) 1830, fol. 535a-536a (B77B-SP8).

⁵⁰ Indb. af Peter Kr. Andersen 1934 i NM.

⁵¹ Th. Frobenius & Co., *Kirkeorgler*, Kgs. Lyngby o. 1937. Orglet er her opført med opusnummeret 169 og følgende disposition: Bordun 16', Principal 8', Salicional 8', Fløjte 4'; oktavkoppel, svelle.

Fig. 39. Stempel, 1763, for Johannes Isachsen Lindschou, Holstebro. Detalje af alterkalkens fod (s. 1004). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – *Stempel, 1763, von Johannes Isachsen Lindschou, Holstebro. Detail von Fuß des Altarkelchs*.

Fig. 40. ★Storstykke, udført 1857 af P. Hansted (s. 1002). Foto Arnold Mikkelsen 2008. – ★*Hauptfeld, 1857 von P. Hansted*.

⁵² I forbindelse med kirkerestaureringen 1938-39 blev spillebordet flyttet og orglet placeret således, at det ragede frem foran pulpiturpanelet, jf. LAVib. *Menighedsrådsark*. Byggesager 1938-75 (M19209).

⁵³ Omtalt som 'nyt pulpitur' i indb. ved Peter Kr. Andersen 1934 i NM.

⁵⁴ Indb. ved Karl Pedersen i Nees Lokalkarkiv.

⁵⁵ *Ringkøbing Amts Dagblad* 19. maj 1938.

⁵⁶ *HofmFund* IV, 643

⁵⁷ *DaAtlas* 831.

⁵⁸ Cathrine von Andersen omtales fejlagtigt i *DaAdÅrb* 1, 1887, 19 som datter af Benedikt (Bendix) von Andersen til Klægsbøl.

⁵⁹ I lighed med sin søster, jf. ovf., omtales Dorothea von Andersen fejlagtigt i *DaAdÅrb* 1, 1887, 19 som datter af Benedikt (Bendix) von Andersen til Klægsbøl. Jf. også *DaBiogrLeks* 15, 609.

⁶⁰ Maltesholm ejedes på daværende tidspunkt af Anne Henriksdatter Ramel (†1661), enke efter Malte Juel (†1648). Navnet på Dorothea von Andersens moster (en datter af Johan von Kahlen) kendes ikke. *DaBiogrLeks* 15, 609 anfører dato og lokalitet for parrets bryllup som 21. nov. 1659 og Brosarp. Sidstnævnte dato forekommer mere korrekt, idet Peder Winstrups første hustru, Anna Maria von Baden først afgik ved døden 1659.

⁶¹ *Synsprot.* Det fremgår ikke, hvem de øvrige begravede i krypten var. Christian de Lindes hustru, Anna Marie Poulson blev begravet 1761 i Ebeltoft, mens parrets tre børn, sønnen Christen de Linde og to mindreårige døtre, Gertrud Marie og Dorthe Marie begravdes hhv. 1790 i Nørup (førstnævnte) og 1729 og 1734 (de to sidstnævnte) i Flynder Kirke, jf. *DaAdÅrb* 94, 1997, 619, 622.

⁶² Jf. også *Storgaard Pedersen 1913* (note 6), 13.

⁶³ Jf. *Storgaard Pedersen 1913* (note 6), 3.

⁶⁴ *Synsprot.* If. menighedsrådets forhandlingsprot, her citeret efter Diverse akter og indb. mv. vedr. Nees Kirke, indsamlet af Karl Pedersen, Nees Lokalarkiv (N4a-e) gav biskop Hans Øllgaard 1940 udtryk for bekymring ved behandlingen af hans forfader P. U. Linds familiegravsted i forbindelse med kirkens restaurering.

⁶⁵ Jf. Faye, *Støbejernskors* 118-19.

DIE KIRCHE VON NEES

Geschichte. Die Kirche wird um 1350 erstmals erwähnt und gehörte schon im Spätmittelalter zu Møborg Kirke. Die Verbindung zum Hauptguthof der Gemeinde, Ulsund, und deren Besitzern ist seit 1630 überliefert (siehe Altarleuchter), obwohl die Kirche erst 1691 von den Gutsbesitzern erworben wurde und seither bis 1873 wechselnden Herrschaften gehörte, u.a. Morten Barthold, Christen und Christian de Linde, Peder Harpoth und Poul U. Lind. 1873 wurde die Kirche von

der Gemeinde erworben, und 1932 ging sie in eine selbständige Stiftung über.

Gebäude. Die Kirche ist in ihrer jetzigen Erscheinung ein beinahe vollständiger Neubau von 1938-39; bewahrt von vor dieser Zeit sind lediglich eine ältere Kreuzverlängerung von 1600. Das ursprüngliche Gebäude war eine romanische Kirche, wohl aus der Zeit um 1200, mit Chor und Schiff aus Granitquadern und stein sowie mög-

Fig. 41. Kirken set fra sydøst. Foto (o. 1910) i Nees Lokalarkiv. – Südostansicht der Kirche.

Fig. 42. Kirken set fra sydvest. Ældre farvelagt postkort (før 1905). – Südwestansicht der Kirche. Ältere kolorierte Postkarte.

licherweise etwas Kalkstein. Von den ursprünglichen Einzelheiten sind nur ein zugemauertes Fenster an der Nordseite des Chores sowie die, jedoch umgebaute, Nordtür erhalten.

Eine Chorverlängerung von 1600 vergrößerte den Chor ungefähr um das Doppelte. Bei einem Umbau 1662 wurden Chorbogen und Triumphgiebel entfernt. Gleichzeitig wurde die Dachform geändert (Fig. 9, 41) und mit einem ungewöhnlichen Übergang zwischen dem niedrigen Chordach und dem höheren Dach über dem Schiff versehen (vgl. Flynder). Ein kleines Vorhaus aus Fachwerk an der Nordseite war von unbestimmtem Alter.

Eine umfassende Restaurierung wurde 1938 eingeleitet. Teils sollte die Kirche generell restauriert, teils sollte ein Turm hinzugefügt werden. Nach Beginn der Arbeiten zeigte sich, dass das Schiff in so schlechtem Zustand war, dass sowohl dieses als auch der ursprüngliche Chor abgerissen werden mussten. Danach wurden eine neues Schiff und ein Westturm erbaut. Seit dem

Abschluss des Umbaus hat sich das Aussehen der Kirche nur geringfügig geändert.

Inventar. Das einzige mittelalterliche Inventar der Kirche ist die romanische Taufe, die sich mit ihren Figurenfriesen von dem in der Gegend üblichen Kelchblatt-Typ der Gegend unterscheidet. Der Altar (Fig. 12-16, 40) stammt aus der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts und ist vermutlich das Werk des Meisters aus Lemvig Kristen Spend, während die Altarleuchter (Fig. 19), die auf 1630 datiert sind, von Dorothea von Andersen, Klosterjungfrau in Skt. Hans Kloster in Schleswig und Schwester des Besitzers von Ulsund, Claus von Andersen, gestiftet wurden. Auch in den folgenden gut 100 Jahren wurde das Inventar der Kirche vergrößert und von den wechselnden Besitzern von Ulsund ausgeschmückt. So enthält der Altarkelch (Fig. 17) vermutlich ältere Teile eines Kelches, 1684 von Morten Barthold gestiftet, während der Fuß, signiert von Johannes Isachsen Lindschou, 1763 umgegossen wurde. Namentlich

Christian de Linde, jüngster Sohn des westjütlandschen Matadors, Christen de Linde, bedachte seine Gemeindekirche großzügig. Dort ließ er sich auch begraben. 1713 ließ er einen Altar ausstaffieren und zwei Jahre später, 1715, stiftete er eine neue Kanzel (Fig. 23–25). Schließlich stiftete er 1730 einen Kronleuchter (Fig. 28).

Andenken aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts sind die Taufschale (um 1853), das Altargemälde von P. Hansted (1857) und die Taufkanne (1862) (Fig. 22, 40). Die Erwerbung der Kirche durch Gutbesitzer 1873 wurde im gleichen Jahr mit der Anschaffung einer Glocke begangen und wohl auch mit der Anbringung einer Altarschranke und eines Kruzifixes, beide von 1876 (Fig. 12, 27). In neuerer Zeit hat vor allem die durchgreifende Hauptrestaurierung der Kirche von 1938–39 ihre Spuren hinterlassen. Von dieser stammen mehrere Neuanschaffungen, am wichtigsten dabei Siebenleuchter, Gestühl, Kronleuchter, eine Reihe Wandleuchten und das

Kirchenschiff (Fig. 11, 27, 29). Die Orgel ist von 1970, jedoch auf einer älteren Empore von um 1928 westlich platziert. Unter den Neuanschaffungen innerhalb der letzten Jahrzehnte können insbesondere die Oblatendose und Altarkanne hervorgehoben werden, 1986 gestiftet, und eine Anzahl Messgewänder (Fig. 17–18).

Grabmale. Die Kirche enthielt frühere Begräbniskrypten für Morten Barthold (†1693) und Christian de Linde (†1753) sowie deren Familien. Von den Krypten, die vermutlich Ende des 19. Jahrhunderts geleert wurden, stammen vier Grabplatten (Fig. 30–33), jeweils für Morten Barthold (Nr. 1), für dessen Töchter Cathrine von Andersen (†1700, Nr. 2), Dorothea von Andersen (†1701, Nr. 3) sowie für Christian de Linde (†1753, Nr. 4). Auf dem Friedhof befinden sich außerdem eine Reihe älterer Grabsteine für u.a. Christen Harpøth (†1829) und Sohn Jens Harpøth (†1844) (Fig. 34–35, Grabstein Nr. 2–3).